

Seksualno nasilje prema muškarcima

Papec, Marta

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:158:557137>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-13**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad
Seksualno nasilje prema muškarcima

Marta Papec

Zagreb, lipanj 2022.

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad
Seksualno nasilje prema muškarcima

Marta Papec

prof. dr. sc. Irma Kovčo Vukadin

Zagreb, lipanj 2022.

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad „Seksualno nasilje prema muškarcima“ i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Marta Papec

Mjesto i datum: Zagreb, lipanj 2022.

Seksualno nasilje prema muškarcima

Studentica: Marta Papec

Mentorica: prof. dr. sc. Irma Kovčo Vukadin

Program/ modul: Socijalna pedagogija, Odrasli (počinitelji kaznenih djela)

SAŽETAK:

Seksualno nasilje prema muškarcima učestalije je nego što se misli. Iako su žene češće žrtve seksualnog nasilja, udio muških žrtava u usporedbi sa ženskim žrtvama može biti iskrivljen zbog razlika u stopama prijavljivanja. Cilj ovog rada je pružiti prikaz dosadašnjih spoznaja o seksualnom nasilju prema muškarcima. U okviru rada provedeno je istraživanje s ciljem stjecanja uvida u prihvaćanje i neke korelate mitova o silovanjima muškaraca među studentima Sveučilišta u Zagrebu. Na uzorku od 469 studenata ispitana je prihvaćenost mitova o silovanju muškaraca. U tu svrhu korištena je Male Rape Myth Acceptance Scale (MRMAS) koja predstavlja prvu, sveobuhvatnu skalu za točno mjerenje specifičnih mitova o silovanju muškaraca. Uzorak hrvatskih sudionika istraživanja ne prihvaća mitove o silovanju muškaraca u velikoj mjeri. Rezultati istraživanja pokazali su kako postoji statistički značajna razlika u prihvaćanju mitova o silovanju muškaraca s obzirom na rod odnosno da su osobe muškog roda sklonije prihvaćanju mitova o silovanju muškaraca. Također postoji statistički značajna razlika u prihvaćanju mitova u odnosu na buduću profesiju; sudionici sa studija koji ih obrazuju za tzv. pomažuće profesije manje prihvaćaju mitove o silovanju muškaraca što možemo povezati sa većim brojem osjetljivijih sadržaja koje su uvrštene u njihovu edukaciju. Nadalje, ovo istraživanje nije pokazalo statistički značajnu povezanost s obzirom na dob sudionika što možemo obrazložiti i rezultatima prijašnjih istraživanja gdje mlađi ljudi sa višim stupnjem obrazovanja manje prihvaćaju mitove o silovanju muškaraca. Istraživanje je pokazalo statistički značajnu povezanost između značaja religije/duhovnosti i prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca gdje postoji pozitivna korelacija, odnosno veći značaj religije/duhovnosti je povezan s većom prihvaćenosti mitova o silovanju.

Ključne riječi: mitovi, viktimizacija, seksualno nasilje, nasilje prema muškarcima

Sexual violence against man

Student: Marta Papec

Tutor: Irma Kovčo Vukadin, PhD

The program/module: Social pedagogy, Adults

SUMMARY:

Sexual violence against men is more frequent than what people choose to believe. Although women are more likely to be victims of sexual violence, the proportion of male victims compared to female victims may be distorted due to differences in the rates of the cases being reported). This paper aims to provide an overview of current knowledge on sexual violence against men. A study was conducted to gain insight into the acceptance of some correlates of myths about the rape of men among students of the University of Zagreb. The acceptance of myths about the rape of men was examined in a sample of 469 students. For this purpose, the Male Rape Myth Acceptance Scale (MRMAS) was used, which is the first, comprehensive scale for accurately measuring specific myths about male rape. The myths about the rape of men are not accepted to a large extent, in the sample of Croatian students. The results of the research showed that there is a statistically significant difference in the acceptance of myths about the rape of men in terms of gender, i.e. males are more inclined to accept myths about the rape of men. There is also a statistically significant difference in the acceptance of myths in terms of future profession; respondents who study for so-called “helping professions” less likely accept myths about the rape of men which we can be associated with a greater amount of more sensitive content included in their education. Furthermore, this study did not show a statistically significant correlation with the age of the respondents, which can be explained by relatively shorter span of age range of this sample. The research also showed a statistically significant correlation between the importance of religion/spirituality and acceptance of myths about the rape of men where there is a positive correlation, the i.e. greater importance of religion/spirituality is associated with higher acceptance of myths about the rape of men.

Keywords: myths, victimization, sexual violence, violence against men

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Generalno o seksualnom nasilju	2
3. Pregled dosadašnjih spoznaja na temu seksualnog nasilja prema muškarcima	3
3.1. Seksualno nasilje prema muškarcima u kontekstu ratnih sukoba	6
3.1.1. Oblici seksualnog nasilja prema muškarcima u ratnim sukobima.....	6
3.1.2. Prevalencija seksualnog nasilja prema muškarcima u kontekstu ratnih sukoba	7
3.1.3. Seksualno nasilje prema muškarcima u kontekstu prisilnog raseljavanja	8
3.2. Seksualno nasilje prema muškarcima u zatvorima	9
3.2.1. Oblici seksualnog nasilja prema muškarcima u zatvorima.....	10
3.2.2. Prevalencija seksualnog nasilja prema muškarcima u zatvoru	11
3.3. Seksualno nasilje prema muškarcima u intimnim vezama.....	12
3.3.1. Oblici seksualnog nasilja u intimnim vezama	13
3.3.2. Prevalencija seksualnog nasilja u intimnim vezama.....	15
4. Stavovi, mitovi i stereotipi o seksualnom nasilju prema muškarcima	16
5. Metoda	20
5.1. Cilj i svrha istraživanja, istraživački problemi te hipoteze	20
5.2. Uzorak.....	21
5.3. Instrument.....	22
5.4. Etički aspekt istraživanja.....	23
5.5. Način prikupljanja i obrade podataka	24
6. Rezultati i rasprava	24
6.1. Studentsko prihvaćanje mitova o silovanju muškaraca i usporedba s britanskim uzorkom	24
6.2. Razlike u prihvaćanju mitova s obzirom na rod.....	28
6.3. Razlika u prihvaćanju mitova s obzirom na buduću profesiju	29
6.4. Povezanost prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca i dobi	30
6.5. Povezanost prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca sa značajem religije/duhovnosti u životu sudionika.....	30
7. Zaključak	31
8. Literatura	34

1. Uvod

Generalno, seksualno nasilje možemo okarakterizirati kao jedan od najtežih oblika nasilja koje za sobom ostavlja znatne fizičke i/ili psihičke posljedice, a problem se očituje i u nedovoljnoj posvećenosti istraživanju ovog fenomena kao i činjenici da se o ovom problemu premalo govori. Silovanje muškaraca tradicionalno je zanemaren predmet proučavanja. Iako se posljednjih godina javlja interes za ovu temu, mnogi još uvijek ne shvaćaju ozbiljnost ovog problema.

Kada govorimo o problemu seksualnog nasilja, javlja se problem utvrđivanja stvarnog stanja incidencije te postojanje velike tamne brojke. Podaci koje dobivamo obično su iz službenih statistika ili iz studija samoiskaza. Iako su žene češće žrtve seksualnog nasilja od muškaraca, udio muških žrtava u usporedbi sa ženskim žrtvama u službenim statistikama može biti iskrivljen zbog razlika u stopama prijavljivanja. Stopa prijavljivanja žena žrtava je vrlo niska, no preliminarni rezultati govore kako je vjerojatnost da će muškarci prijaviti silovanje 1,5 puta manja u odnosu na žene (Pino & Meier, 1999; prema Chapleau i sur., 2008). Isključivo promatranje stopa prevalencije viktimizacije žena ili promatranje izuzetno malog uzoraka muškaraca ostavlja procjenu stope viktimizacije muškaraca vrlo upitnom.

Razlozi za neprijavljivanje su raznoliki. Sram (želja da nitko ne sazna), strah da im se neće vjerovati, zabrinutost za privatnost, nepovjerenje u pravosudni sistem samo su neki od mogućih razloga. Kao jedan od najistaknutijih razloga za neprijavljivanje su razni mitovi koji su uvriježeni u društvo. Na primjer, stav o muškarcu kao dominantnom spolu, ali i socijalno definirana uloga i ponašanje muškarca da mora biti fizički jak, sposoban obraniti se i biti emocionalno izdržljiv. Tu su još mitovi poput; „Muškarci se ne mogu seksualno zlostavljati“, „Samo su homoseksualci i dječaci seksualno zlostavljani“, „Žene ne mogu seksualno zlostavljati muškarce“... Ovakvi mitovi često obeshrabruju žrtve za prijavljivanje nasilja ili traženje podrške.

Nažalost, čak i kada žrtve silovanja skupe hrabrosti prijaviti nasilnika, pravni sustav često ne uspijeva kazniti počinitelje. Muškarci nisu "popularne" žrtve bilo kakvog nasilja, dapače, nerijetko se susreću s odbijanjem pomoći kako od strane društva, tako i od službenika koji su zaduženi za pomoć žrtvama nasilja.

Cilj ovog rada je pružiti prikaz dosadašnjih spoznaja o seksualnom nasilju prema muškarcima, što će biti predstavljeno u prvom dijelu. U drugom dijelu rada će biti prikazani rezultati

istraživanja čiji je cilj bio steći uvid u prihvaćanje mitova o silovanjima muškaraca na populaciji studenata Sveučilišta u Zagrebu. Unatoč sve većem prepoznavanju silovanja muškaraca i s njim povezanih mitova, istraživanja o seksualnom nasilju su Hrvatskoj dosta rijetka, a kada se radi o specifičnoj populaciji muških žrtava i nepostojeća. Stoga je i sama svrha ovog rada doprinos znanstveno utemeljenim spoznajama o ovoj specifičnoj vrsti viktimizacije.

2. Generalno o seksualnom nasilju

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO, 2002) definira seksualno nasilje kao „*bilo koji seksualni čin, pokušaj ostvarivanja seksualnog čina, neželjeni seksualni komentar ili prijedlog koji je usmjeren protiv osobe i njezine seksualnosti, a koji može počinuti druga osoba bez obzira na odnos sa žrtvom ili situaciju u kojoj se nalaze. Uključuje upotrebu sile, prijetnje ili ucjene za ugrožavanje dobrobiti i/ili života same žrtve ili njoj bliskih osoba*“.

U velikom broju zemalja ne postoje istraživanja o rasprostranjenosti i posljedicama seksualnog nasilja, upravo zbog njegove specifičnosti i čitavog niza razlika u odnosu na druge zločine (Kelly, 2001; prema Mamula i sur., 2011). Kada govorimo o seksualnom nasilju, moramo se osvrnuti na činjenicu da ono ne uključuje samo fizički napad, nego povredu osobnih, intimnih i psiholoških granica osobe. Seksualno nasilje nosi sa sobom brojne dodatne posljedice, najčešće negativne konotacije, one koje žrtvu stavljaju na stup srama i okrivljuju za preživljeno nasilje. Upravo je zbog toga ono okruženo brojnim mitovima i stereotipima koje za cilj imaju umanjivanje ozbiljnosti ove vrste nasilja (Mamula i sur., 2011).

Seksualno nasilje može se promatrati kroz tri kategorije; bez kontakta (npr. nedolično izlaganje, pokazivanje pornografije, pornografsko fotografiranje, verbalno seksualno uznemiravanje), kontakt preko odjeće (npr. dodirivanje intimnih dijelova tijela preko odjeće) te kontaktno (npr. masturbacija, seksualni čin) (Thompson, 1997; prema Buljevac, 2016).

Muškarci mogu biti žrtve seksualnog nasilja, uhođenja i nasilja u intimnim partnerskim vezama. Ovi se oblici nasilja mogu dogoditi u djetinjstvu, tinejdžerskim godinama ili u odrasloj dobi. National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NIVS, 2010) donosi vrste ovakvog oblika nasilja;

- Nasilje u intimnim partnerskim vezama- Fizičko nasilje, seksualno nasilje, uhođenje, psihološka agresija i kontrola reproduktivnog ili seksualnog zdravlja od strane trenutnog ili bivšeg intimnog partnera.

- Seksualno nasilje - seksualna aktivnost bez slobodnog pristanka
- Kontaktno seksualno nasilje - uključuje silovanje (penetracija žrtve), penetracija u drugu osobu, seksualnu prisilu i/ili neželjeni seksualni kontakt.
- Uhođenje - događa se kada netko opetovano uznemirava ili prijeti nekom drugom, izazivajući strah ili sigurnost.

U izvještaju Svjetske zdravstvene organizacije (WHO, 2002) stoji kako se silovanje i drugi oblici seksualne prisile na štetu muškaraca odvijaju u raznim okruženjima poput doma, radnog mjesta, škola, na ulicama, u vojsci i tijekom rata te u zatvorima. U zatvorima se događa prisilni seksualni odnos ponajviše zbog uspostavljanja hijerarhije, ali i poštovanja i discipline. Kao dodatni oblici seksualnog nasilja prisutnih u zatvorima navode se situacije: kada je zatvorenik prisiljen na spolni odnos s drugim zatvorenicima iz "zabave" ili zbog pružanja zadovoljstva dužnosnicima. Svjetska zdravstvena organizacija govori i o seksualnom nasilju tijekom ratnih zbivanja. Silovanje muškaraca (i žena) često se koristi kao ratno oružje, kao oblik napada na neprijatelja odnosno tipizirajući osvajanje i degradaciju njegovih žena ili zarobljenih muških boraca.

3. Pregled dosadašnjih spoznaja na temu seksualnog nasilja prema muškarcima

S ciljem stjecanja uvida u aktualne spoznaje, napravljen je sustavni pregled radova objavljenih od siječnja 1990. do prosinca 2021. godine. Pretraživana je baza Web of Science (all Databases), a sintagma koja je pretraživana je „*sexual violence against men*“. Broj radova koji su proizašli iz pretrage u bazi iznosio je 1212 radova. Osim ove baze, ručno su pretraživani radovi na Google Scholar platformi te je broj radova iznosio 30. Kriteriji za uključivanje su bili radovi pisani na engleskom i hrvatskom jeziku, a koji se odnose na temu seksualnog nasilja prema osobama muškog spola. Kriteriji su prikazani u Tablici 1. Da bi se utvrdila prihvatljivost pretraženih radova, prvo su pregledavani naslovi i sažetci radova koji su potom prema kriterijima, bili uključeni ili isključeni iz analize. Iz daljnje su analize prvotno bila isključena 1192 rada zbog neodgovarajuće ciljane skupine (žene, osobe mlađe od 18 godina) ili neodgovarajuće teme (drugih oblika nasilja, prevencije seksualne viktimizacije).

U daljnju analizu uključena su 24 rada. Radovi koji su prihvaćeni izdani su u razdoblju između siječnja 1990. i prosinca 2021. godine. Uključeni su izvorni znanstveni te znanstveni pregledni radovi, diplomski radovi te poglavlje iz knjige za koje je omogućen pristup punom tekstu. Svi

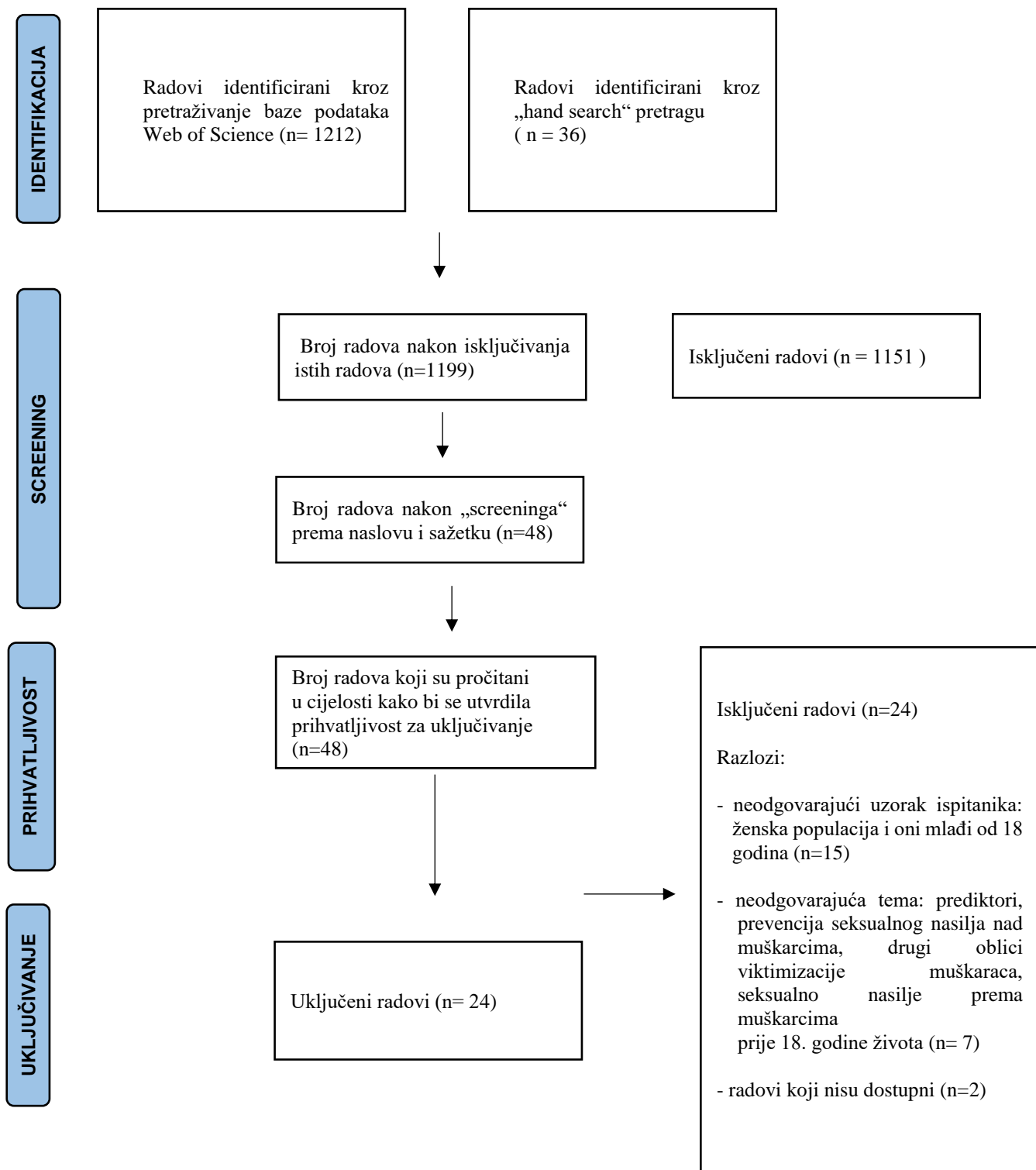
radovi bili su na hrvatskom i/ili engleskom jeziku. Izvorni, odnosno pregledni znanstveni radovi pretežno su objavljivani u pravnim časopisima, dok je nekolicina bila objavljena u kriminološkim časopisima i jedan u časopisu iz zdravstvenog područja. Uključeno je i jedno poglavlje iz knjige koja se specifično tiče seksualnog nasilja prema muškarcima tijekom ratnih sukoba.

Tablica 1. *Kriteriji za uključivanje i isključivanje radova u analizu*

KRITERIJ	UKLJUČIVANJE	ISKLJUČIVANJE
Jezik	Hrvatski i engleski	Ostali jezici
Godina objavljivanja rada	Radovi u razdoblju od siječnja 1990. do prosinca 2021.	Radovi objavljeni prije 1990.
Vrsta rada	Izvorni znanstveni i znanstveni pregledni rad, poglavlja u knjizi, diplomski radovi	Prikazi knjiga
Znanstveno područje	Društveno, zdravstveno ¹	Humanističke znanosti, umjetničke znanosti
Tema	Seksualno nasilje/viktimizacija prema muškarcima, nasilje prema muškarcima u različitim kontekstima	Prediktori, prevencija seksualnog nasilja prema muškarcima, drugi oblici viktimizacije muškaraca
Populacija	Muškarci stariji od 18 godina	Žene, mentalno bolesne osobe, djeca i adolescenti (muškarci mlađi od 18 godina)

¹ U jednom se radu opisuju načini poboljšanja davanja zdravstvenih usluga, no prvi dio rada opisuje oblike i načine seksualnog nasilja prema muškarcima u ratnom iseljeništvu čime se autorica vodila za opisivanje istog.

Dijagram 1. PRISMA model – proces identificiranja radova

3.1. Seksualno nasilje prema muškarcima u kontekstu ratnih sukoba

U šest radova koji su ušli u daljnju obradu, analizira se seksualno nasilje prema muškarcima u kontekstu oružanih sukoba. Karakteristično za ovu vrstu seksualnog nasilja je da se ono sve više stavlja u fokus interesa medija, politike i općenito društva, no s druge strane, takvo seksualno nasilje je opisano kao ono koje se uglavnom događa ženama. Naravno, nema sumnje da žene čine većinu žrtava ratnog seksualnog nasilja, no ono što je zabrinjavajuće je to što se ne daje dovoljno pažnje muškim žrtvama. Kada ovakvi slučajevi i dospiju u medije, problem je obično prikazan kao nov, upravo otkriven (Féron, 2017). Kao što je već spomenuto, seksualno nasilje prema muškarcima "vrti" se oko poimanja moći i dominacije. Moć i dominacija povezani su s muškošću i u kontekstu seksualnog nasilja prema muškarcima u oružanom sukobu, a očituju se u obliku emaskulacije. Kada se dogodi seksualno nasilje prema muškarcima, smatra se da su im oduzeti njihovi muški atributi.

3.1.1. Oblici seksualnog nasilja prema muškarcima u ratnim sukobima

Sivakumaran (2007) govori o prisutnosti različitih oblika seksualnog nasilja prema muškarcima. Oblici seksualnog nasilja ovise i o tome je li nasilje počinjeno nad civilima ili vojnicima, nad zatočenicima ili ljudima u zajednici. Autorica Solangon (2012) također govori o prisutnosti različitih oblika poput silovanja, sakaćenja genitalija, seksualnog mučenja, prisilne sterilizacije, seksualnog ponižavanja poput prisilne golotinje, prisilne masturbacije, prisilnog incesta ili silovanja. Shulz (2020) u svom radu naglašava kako se ne treba ograničavati samo na razumijevanje seksualnog nasilja usredotočenog na silovanje jer to može prekriti druge, jednako teške oblike seksualnog nasilja. Koncentriranje samo na silovanje zanemaruje ostale načine na koji muškarci mogu postat žrtve seksualnog nasilja. Vezano uz to, autor navodi kako različite definicije seksualnog nasilja često uključuju različite fizičke radnje seksualnog nasilja, kao što su silovanje, seksualno mučenje i/ili premlaćivanje genitalija itd. Primjeri oblika seksualnog nasilja koji pogađaju muškarce, također mogu uključivati slučajeve u kojima su muškarci prisiljeni (često pod prijetnjom oružjem) da sami počine seksualno nasilje, često nad (ženskim) članovima obitelji ili zajednice. Drugi oblici povezanih seksualnih ozljeda uključuju situacije u kojima su muškarci prisiljeni gledati (uglavnom žene) kako se pred njima seksualno zlostavljaju članovi njihovih obitelji i zajednica.

Sivakumaran (2010) u svom radu detaljno opisuje navedene oblike seksualnog nasilja. Prvo od njih je silovanje. U oružanom sukobu događa se niz različitih oblika muškog silovanja. Žrtve mogu biti prisiljene izvoditi oralni seks nad svojim počiniteljima; počinitelji mogu sami silovati žrtve, koristeći predmete, ili prisiljavati žrtve da siluju druge žrtve. Ovakav oblik zlostavljanja u literaturi se naziva „prisilno silovanje“. U literaturi se javlja i pojam „silovanja plus“, a „plus“ označava HIV, odnosno AIDS ili neku drugu posljedicu silovanja.

Iduća je prisilna sterilizacija. Prisilna sterilizacija uglavnom uključuje kastraciju te druge oblike seksualnog sakaćenja. Takva praksa potječe još iz antičkih vremena, gdje su se na drevnim perzijskim freskama prikazivali „trijumfalni ratnici koji su marširali nosiljkama natovarenima penisima neprijatelja“. Autor navodi kako najviše dokaza o genitalnom nasilju potječu iz rata u bivšoj Jugoslaviji, ne nužno zato što je taj rat imao najviše slučajeva te prakse, već zato što je upravo to ratno stanje najtemeljitije istraženo u pogledu seksualnog nasilja.

U oružanim se sukobima javljaju i brojni drugi oblici seksualnog zlostavljanja. Mašta počinitelja, u tom pogledu, nema granica. Najrašireniji oblici zlostavljanja su još prisilna sterilizacija, prisilna golotinja i prisilna masturbacija. Ispitanici koji su se izjasnili kao žrtve seksualnog zlostavljanja navode kako su bili zlostavljani u smislu udaranja po intimnim dijelovima metalnim šipkama, kao i električnim udarima na području genitalija. Osim toga, seksualno zlostavljanje često započinje prisilnom golotinjom koje je popraćeno verbalnim seksualnim prijetnjama, što dodatno ponižava žrtvu. Zatim slijede drugi, ozbiljniji oblici seksualnog nasilja poput premlaćivanja genitalija i silovanja. Postoje izvještaji da su muškarci natjerani da se opetovano svlače i oblače, svlače i stoje goli na određeno vrijeme te da se svlače pred grupom žena. Ponekad su muškarci prisiljeni samozadovoljavati se dok su fotografirani i snimani. Također, žrtve mogu biti prisiljene na samozadovoljavanje svojih otmičara. Prisilna masturbacija žrtve i počinitelja smatra se jednim od najčešćih oblika seksualnog nasilja koje doživljavaju muškarci u kontekstu ratnih sukoba.

3.1.2. Prevalencija seksualnog nasilja prema muškarcima u kontekstu ratnih sukoba

Seksualno nasilje prema muškarcima u oružanim sukobima datira još iz antike. Na primjer, kastracije su predstavljale oblik osvajanja koje su provodile kineske, perzijske, amalekčanske, egipatske i nordijske vojske (Solangon, 2012 i Sivakumaran, 2007). Također, spominje se kako

se za muškarce, koji su bili silovani, smatralo da je isti izgubio svoju muškost i da se više ne može smatrati ratnikom ili vladarom.

Prevalencija seksualnog nasilja prema muškarcima trenutno je nepoznata, no ovaj je problem mnogo rašireniji nego što sugeriraju izvješća, kako zbog nedovoljnog istraživanja, tako i zbog velike stigme koju ovaj fenomen nosi. Unatoč rasprostranjenosti i učestalosti seksualnog nasilja prema muškarcima u ratnom kontekstu ova se tema često prešućuje zbog svoje tabu prirode te se često klasificira pod krinkom 'mučenja' (Solangon, 2012).

Upravo je (ne)prijavljivanje seksualnog nasilja najveći problem. Muškarci ne žele pričati o tome kako su oni žrtve jer se to smatra nespojivim s njihovom "muškosti". To se posebice odnosi na društva u kojima se muškarci obeshrabruju da govore o svojim osjećajima. Ovakvi nalazi se odnose na seksualno zlostavljanje muškaraca počinjeno u vrijeme mira, no ništa ne upućuje na to da se to također ne odnosi na seksualno zlostavljanje muškaraca počinjeno u vrijeme sukoba. U ovoj situaciji tamna bi brojka trebala biti još viša, jer u ratnim razdobljima muškarci teže snažnijoj identifikaciji s muškim stereotipima (Sivakumaran, 2007). Autorica Solangon (2012) to i potvrđuje u svom kvalitativnom istraživanju. Do podcijenjene statistike dovodi upravo ekstreman sram, poniženje, krivnja, strah i stigma koja je povezana sa seksualnim nasiljem prema muškarcima. Spominje se kako su se pojedini muškarci sramili prijaviti da su seksualno zlostavljani, jer se smatralo da je etiketiranje 'žrtvom' nespojivo s njihovim poimanjem muškosti. Muškarcima je često vrlo teško priznati i izraziti svoju muku, koristeći riječi kao što su 'zlostavljanje' ili 'mučenje'. Osim toga, nerijetko seksualni kontakt između dva muškarca ukazuje na homoseksualnost što rezultira konfuzijom rodnog identiteta i psihološke traume. U nekim je društvima homoseksualnost tabu ili ilegalan čin što dovodi do još veće nevoljkosti u prijavljivanju ako žrtve ne mogu dokazati seksualno nasilje bez pristanka.

Ipak, važno je za naglasiti kako autori naglašavaju da učestalost i broj otkrivenih slučajeva ne bi trebali biti od važnosti u pogledu razrješavanja ovog problema. Odnosno, iako su brojke znatno niže naspram učestalosti samog problema, seksualno nasilje prema muškarcima zahtjeva pažnju i prepoznavanje (Shulz, 2020).

3.1.3. Seksualno nasilje prema muškarcima u kontekstu prisilnog raseljavanja

Posebna vrsta seksualnog nasilja prema muškarcima u kontekstu ratnih sukoba je i u trenucima izbjeglištva. Ono se opisuje u radu Chynoweth, Freccero i Touquet (2017). U ovom su

kontekstu ipak nešto ranjiviji adolescenti, koji su bez pratnje. Rad je napisan u svrhu poboljšanja pružanja zdravstvenih usluga, no daju uvid u neke oblike seksualnog nasilja muškaraca i kao i prihvaćanje raznih mitova od strane društva. Na Bliskom istoku, izbjeglice su dijelile užasne priče o seksualnom nasilju koje je uključivalo seksualno mučenje i silovanje prema muškarcima od strane državnih, ali i nedržavnih aktera. Homoseksualne i transrodne izbjeglice opisivale su seksualno nasilje od strane višestrukih počinitelja. Pružatelji zdravstvenih usluga ili nisu bili svjesni ovih problema ili nisu bili sigurni kako ih riješiti. Neki nisu vjerovali da su muškarci mogu biti žrtve seksualnog nasilja što dokazuje priča koja se opisuje u radu gdje su zdravstveni radnici prasnuli u smijeh uz pitanje kako muškarac može biti silovan. Također, opisuju se seksualna iskorištavanja u zamjenu za novac, hranu, čistu odjeću i druge osnovne potrebe. Prikazani su i rezultati istraživanja s područja istočne Demokratske Republike Kongo, pogođenu sukobima, koji govore da je gotovo jedna četvrtina muškaraca (23,6%) doživjela seksualno nasilje te da je gotovo polovica (46,9%) doživjela ili izravno svjedočila seksualnom zlostavljanju muškarca. U ovom se radu također potvrđuje činjenica da je malo vjerojatno da će muškarci žrtve tražiti zdravstvenu skrb zbog različitih faktora koji su specifični za neku kulturu (strah, sram, stigma...). Osim toga, navodi se da neki muškarci mogu imati poteškoća s verbaliziranjem seksualnog nasilja. Umjesto toga, radije govore o "zlostavljanju" jer se seksualno nasilje često shvaća kao usmjereno samo na žene i djevojčice.

3.2. Seksualno nasilje prema muškarcima u zatvorima

Jedno od okruženja u kojem se nerijetko dešava seksualno nasilje prema muškarcima je ono u zatvorskom sustavu. Viktimizacija u ovom kontekstu opisuje se kroz sedam radova koji su uključeni u ovaj pregled. Wyatt (2006) smatra seksualnu viktimizaciju u zatvoru najtolerantnijim terorističkim činom. Zatvorenici opisuju silovanje kao čest događaj u zatvoru te već "prihvaćen" dio kazne. Vijesti, dokumentarni filmovi, filmovi i knjige opsežno dokumentiraju rasprostranjenost silovanja muškaraca u zatvoru. Razumijevanje seksualnog zlostavljanja u zatvoru, zahtijeva stjecanje uvida u zatvorsku kulturu koja je potpuno jedinstvena. Zatvorska kultura dolazi iz kombinacije utjecaja. Zatvorenici pri ulasku u zatvor unose norme i vrijednosti iz svog života. Također, zatvorsku kulturu oblikuje i činjenica da je ona jedno izolirano i odvojeno društvo. I na kraju, kulturu oblikuju politika i praksa samog zatvora. Zatvorenici kulturu zatvora uče kroz razgovore, tračeve, glasine i kroz slušanje svakodnevnog života drugih zatvorenika (Martyniuk, 2013).

3.2.1. Oblici seksualnog nasilja prema muškarcima u zatvorima

U samo se jednom radu opisuju modaliteti seksualne viktimizacije u zatvorskom okruženju. Autorica Martyniuk (2013) navodi kako u zatvorima možemo razlikovati suglasnu i nesuglasnu (prisilnu) seksualnu aktivnost. Izvještaji pokazuju da se većina pokušaja silovanja vrši nad mladim, tek zatvorenim osobama kojima nedostaje iskustva s nasiljem ili zatvorskom kulturom i imaju malo saveznika u zatvorskom okruženju. Počinitelji tada koriste neku kombinaciju prijevare, zastrašivanja, implicitnih i eksplicitnih prijetnji, a u nekim slučajevima i nasilja kako bi žrtvu natjerali na seksualni odnos. Ako je pojedinac sposoban oduprijeti se ili odbiti napad tijekom ovih početnih sukoba, utvrđuje da je sposoban čuvati se "sam" u zatvoru. Ukoliko žrtva ne može odbiti napad, odnosno, ako ga napadač(i) uspiju silovati, kaže se da je žrtva "odbačena". U zatvoru je postao "propalica" i vjerojatno će biti meta ponovljenih napada, kako od strane početnih počinitelja, tako i od drugih. U nekim slučajevima, žrtva će biti prisiljena služiti kao "seksualni rob" muškarcima u cijelom zatvoru ili određenoj zatvorskoj populaciji poput zatvorske bande. Osim navedenog, silovanje zatvorenika nad zatvorenikom se ponekad koristi za uspostavljanje dominacije unutar zatvorske hijerarhije.

Autorica upozorava kako je čest problem za službenike razlikovanje sporazumnog od prisilnog seksualnog odnosa. Često se pogrešno pretpostavlja da zatvorenici homoseksualne orijentacije jednostavno pristaju na homoseksualni odnos. U zatvorima je čest slučaj da se seksualni odnosi koji uključuju homoseksualne i biseksualne zatvorenike često smatraju sporazumnima. Osim toga, službenici često pogrešno vjeruju da zatvorenik koji se ne bori protiv napadača pristaje na seksualni odnos. Službenici bi trebali poduzeti preventivne mjere koje se temelje na znanju o ovom problemu. Oni znaju koji su zatvorenici "najopasniji", a koji bi najvjerojatnije mogli biti žrtve seksualnog napada. Shodno tome, nakon zatvaranja, trebala bi se pružiti dodatna zaštita potencijalnim žrtvama. Službenici, odnosno zaštitari, imaju odgovornost štititi zatvorenike i osigurati da se suzdrže od zlostavljanja. Štoviše, zaštitari također moraju imati na umu one zatvorenike sa karakteristikama koje ih čine posebno ranjivima na seksualno zlostavljanje. Ti se zatvorenici ne mogu braniti, a zaštitari su odgovorni za to (Man, Cronan, 2001).

Kao jedan poseban oblik seksualne viktimizacije što ga spominje Eichert (2020) je onaj koji se koristi kao disciplinska tehnika. To opisuje kroz termin „disciplinirajuće sodomije“². U zatvorima sodomija ima dvije funkcije. Prvo, silovanje u zatvoru stvara i jača hijerarhiju moći

² Autor definira disciplinirajuću sodomiju kao dio šireg trenda policijske brutalnosti i policijskog seksualnog nasilja. Pojam „sodomija“ u povijesti je označavao izraz za bilo koju vrstu seksualne devijantnosti. U radu se ovaj termin odnosi na korištenje penetrativnog analnog silovanja kao metode održavanja društvene kontrole.

korekcijskih službenika, koji fizički i simbolično dominiraju nad zatvorenicima korištenjem seksualnog nasilja. Istodobno, državni službenici također koriste i prijetnju silovanjem kao dio šire kriminalne kampanje protiv marginaliziranih zajednica, pri čemu tužitelji i policajci koriste prijetnje sodomijom kako bi zastrašili pojedince da potpišu sporazume o priznanju krivnje ili poslušaju policijske naredbe. Autor procjenjuje da 200.000 zatvorenika doživi neki oblik seksualnog nasilja svake godine u američkim zatvorima. Ono što je već prije spomenuto, u ovom slučaju zlostavljači mogu biti članovi osoblja ili drugi zatvorenici i obično ciljaju na muškarce koji se smatraju slabijima ili „manje muževnima“. Stoga se LGBTQ osobe suočavaju s mnogo višom stopom seksualnog napada nego opća zatvorska populacija. Zatvorenici koji su već doživjeli silovanje izloženi su mnogo većem riziku od dodatnog napada, budući da se vijesti o silovanju brzo šire i označavaju žrtve kao mete.

Može se zaključiti kako je seksualna viktimizacija u zatvoru još jedno sivo područje. S jedne strane, korekcijsko osoblje može smatrati seksualnu prisilu dijelom zatvorske kulture, dok s druge, korekcijsko osoblje može koristiti strah od seksualnog iskorištavanja ili zapravo može olakšati seksualno iskorištavanje kao metodu za kontrolu zatvorenika (DeBraub, 2006.; O'Donnell, 2004.; prema prema Neal, Clements, 2010).

3.2.2. Prevalencija seksualnog nasilja prema muškarcima u zatvoru

Neal i Clements (2010) napominju kako pouzdane procjene rasprostranjenosti zatvorskog silovanja nije lako dobiti. I u okruženjima u zajednici i u zatvoru, često se pretpostavlja da su službeno nedovoljno prijavljivana, najviše zbog mogućeg doživljenog srama, krivnje i straha od stigme i odmazde. Autori napominju kako u upitnicima samoiskaza o viktimizaciji, gdje je zajamčena anonimnost, možemo dobiti disproporcionalne rezultate koji mogu biti posljedica većeg sudjelovanja osuđenika koji su doživjeli nasilje. S druge strane, korištenje službenih izvješća ili provođenje intervjua sa zatvorenicima neće pridonijeti identifikaciji žrtava zbog činjenice što se radi o vrlo osjetljivoj temi. Prema dosadašnjim istraživanjima, procjenjuje se kako se prevalencija seksualne viktimizacije muškaraca u zatvoru kreće od 0,3% do 14,0% (Hensley, Koscheski, Tewksbury, 2003.; Nacci i Kane, 1983. prema Moster, Jeglic, 2009).

Bureau of Justice Statistics (2012) iz Sjedinjenih Američkih Država, 2008. godine donosi istraživanje o seksualnoj viktimizaciji koju su prijavili bivši zatvorenici. Iz istraživanja je proizašlo kako je procijenjeni broj bivših zatvorenika, koji su doživjeli seksualnu viktimizaciju,

iznosio 49 000 (9,6%) svih bivših zatvorenika sredinom 2008. Od navedenog broja slučajeva, oko 5,4% bivših zatvorenika prijavilo je incident koji je uključivao još jednog zatvorenika. Nadalje, procijenjeno je kako je 3,7% bivših zatvorenika bilo prisiljeno imati seksualne odnose bez pristanka s drugim zatvorenikom, uključujući ručnu stimulaciju i oralnu, odnosno analnu penetraciju.

Istraživanje koje su proveli Cindy i David Struckman-Johnson (prema Martyniuk 2013), pokazalo je da su muški zatvorenici najvjerojatnije bili napadnuti od strane drugih zatvorenika koji su gotovo uvijek bili muškarci. Nad petinom žrtava, zlostavljanje su izvršile zatvorske službe, koje su ponekad uključivale i zaposlenice. Većina muškaraca je više puta bila viktimizirana. Muškarci su izjasnili kako su bili viktimizirani u prosjeku devet puta. Osim samog seksualnog napada, više muškaraca je izvijestilo da su pretrpjeli i tjelesne ozljede kao posljedicu seksualnog napada. Većina muškaraca izvijestila je o oralnom, vaginalnom (neki muškarci izvijestili da ih je napalo žensko osoblje) ili analnom odnosu.

3.3. Seksualno nasilje prema muškarcima u intimnim vezama

Kao je što već prije spomenuto, muškarci mogu biti žrtve seksualnog nasilja i u intimnim partnerskim vezama. Ovi su oblici nasilja definirani kroz fizičko nasilje, seksualno nasilje, uhođenje, psihološku agresiju i kontrolu reproduktivnog ili seksualnog zdravlja od strane trenutnog ili bivšeg intimnog partnera.

Danas još uvijek postoji samo nekolicina radova koja se odnosi općenito na obiteljsko nasilje prema muškarcima, a još manje radova koji specificiraju područje seksualne viktimizacije. Tek nekolicina radova odgovara na pitanje seksualne viktimizacije prema muškarcima, točnije njih pet koji su proizašli iz sustavnog pregleda. Nasilje od strane intimnog partnera, koje žene koriste prema muškarcima, pojava je kojoj se posvećuje malo pažnje, kako u znanstvenoj literaturi tako i u društvu općenito. Dakako, u svijetu se seksualno nasilje u konačnici predstavlja kao muško ponašanje te se većina istraživanja o takvom nasilju bavila ženama koje ga doživljavaju. No, ta istraživanja ukazuju i na potrebu istraživanja seksualne viktimizacije prema muškarcima.

Seksualnu viktimizaciju muškaraca u intimnim vezama možemo opisati u sklopu šire definicije obiteljskog nasilja. Kroz literaturu uglavnom se susrećemo s definicijom obiteljskog nasilja koja podrazumijeva verbalno, seksualno i emocionalno zastrašivanje ili financijsko zlostavljanje. U stranoj se literaturi može pronaći termin "zlostavljen supružnik" (eng. *Battered*

spouse), gdje se *battery* definira kao namjerna primjena fizičke sile na pojedinca bez njegova pristanka. Prije se taj pojam odnosio samo na fizičko nasilje, no proteklih godina ono obuhvaća i druge oblike nasilja kao što je seksualno te da se ono može dogoditi između različitih skupina pojedinaca u svim društvenim i seksualnim skupinama, a ne samo među bračnim partnerima (Barber, 2008; prema Glavaš, 2017.)

3.3.1. Oblici seksualnog nasilja u intimnim vezama

Dva su istraživanja proizašla iz sustavnog pregleda radova koja se tiču oblika seksualnog nasilja prema muškarcima u intimnim vezama, a to su Američko nacionalno istraživanje intimnih partnera i seksualnog nasilja te istraživanje koje je provela autorica Siobhan Weare (2017), a koje se odnosi na korištenje agresije od strane žena prema muškarcima u situacijama prisile na penetraciju.

Kao što je već ranije spomenuto, National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (2010) navodi oblike nasilja u intimnim partnerskim vezama, a to su fizičko nasilje, seksualno nasilje, uhođenje, psihološka agresija i kontrola reproduktivnog ili seksualnog zdravlja od strane trenutnog ili bivšeg intimnog partnera.

Nacionalno istraživanje opisuje oblike seksualne viktimizacije koja je mjerena te se ona odnosi i na muškarce i na žene kao žrtve. U istraživanju se mjerilo pet vrsta seksualnog nasilja. Ono što se prvo mjerilo, bilo je silovanje. Silovanje je definirano kao bilo koji pokušaj ili dovršen čin neželjenog oralnog ili analnog prodiranja upotrebom fizičke sile ili prijetnje te uključuje i vrijeme kada je žrtva nesvjesna i ne može pristati. Također, detaljnije se definira silovanje među muškarcima koje uključuje oralnu ili analnu penetraciju od strane muškarca koristeći svoj penis, no uključuje i analnu penetraciju od strane muškarca ili žene koristeći prste ili neki predmet.

Idući oblik je tzv. „forced penetration“ odnosno situacija kada je žrtva natjerana da prodre u nekog drugog, a uključuje vrijeme kada je žrtva bila prisiljena, kada je došlo do pokušaja prisilnog penetriranja bez žrtvinog pristanka ili je žrtva bila nesvjesna da da pristanak. Za ovo se također daje dodatno pojašnjenje u slučaju muškaraca kao žrtvi. Tako se prisiljavanje da penetriraju u nekoga drugog odnosi na: prisiljavanje da vaginalno prodire u ženu koristeći vlastiti penis, oralno penetrirajući vaginu ili anus ili pak analno prodiranje u muškarca ili ženu.

Nadalje, seksualna prisila je definirana kao neželjena seksualna penetracija koja se događa nakon što je osoba pod nekom vrstom prisile koja ne uključuje fizičko nasilje. To se odnosi na

neželjeni vaginalni, oralni ili analni seks nakon pritiska od strane nekoga tko je više puta tražio seksualni odnos ili je pokazao da je "nesretan"; pritisak nastaje zbog laži, lažnih obećanja, prijatnom prekidom veze ili širenjem glasina.

Idući je neželjeni seksualni kontakt koji se definira kao neželjena seksualna iskustva koja uključuju dodir, ali ne i seksualnu penetraciju, kao što je ljubljenje ili maženje intimnih dijelova tijela.

Posljednji oblik koji se opisuje u američkom nacionalnom istraživanju su bez kontaktna neželjena seksualna iskustva. Ona ne uključuju bilo kakvo dodirivanje ili penetriranje, no uključuju nekog tko izlaže svoje intimne dijelove tijela, masturbira pred žrtvom, tjera žrtvu da pokaže svoje intimne dijelove tijela, netko tko tjera žrtvu da gleda ili sudjeluje u seksualnim fotografijama ili filmovima ili netko tko uznemirava žrtvu na javnom mjestu na način da se žrtva osjeća nesigurno.

Weare (2017) se u svom istraživanju bavi fenomenom prisilnog penetriranja od strane žena. Prisilno penetriranje definira kao slučajeve koji uključuju muškarca koji je prisiljen na penetraciju, svojim penisom, bez njegovog pristanka u ženinu vaginu, anus ili usta. NISVS (2010) također navodi i razliku između silovanja i prisile penetriranja u drugu osobu. Prisila penetriranja u drugu osobu je oblik seksualnog nasilja koji neki u praksi smatraju sličnim silovanju, no u ovom su istraživanju oni promatrani kao zasebni koncepti te se na njih gleda kao na različite vrste nasilja. Silovanje podrazumijeva bilo koji dovršeni ili pokušaj neželjene penetracije u žrtvu, uporabom fizičke sile ili kada žrtva nije mogla pristati jer je bila pod utjecajem psihoaktivnih tvari. S druge strane, prisila penetriranja događa se kada je žrtva prisiljena ili postoji pokušaj prisile da penetrira u drugu osobu bez pristanka, a kao posljedica fizičke sile ili kada žrtva nije mogla pristati jer je bila pod utjecajem psihoaktivnih tvari.

U radu su prikazane strategije koje žene najčešće koriste, a one uključuju prisilu, iskorištavanje opijenosti muškaraca te korištenje sile i prijatnje tjelesnim ozljedama. Također tvrdi da su neke od strategija koje koriste žene tzv. rodno obilježene, odnosno, one iskorištavaju svoju ulogu žena. U ovome su se istraživanju one pojavile u dva oblika; prvo se ticalo prijatnji u vezi lažnih optužbi za silovanje, a drugi se odnosio na iskorištavanje uloge žena kao majke radi uplitanja u odnos između oca i djeteta. Ova druga strategija odnosi se na prijatnje da će se negativno uplitati u odnose muškaraca sa svojom djecom, oštetiti fetus tijekom trudnoće ili prekinuti trudnoću.

Što se tiče homoseksualnih intimnih veza, Fenaughty (2006) u svom istraživanju donosi podatak kako većina iskustava seksualne prisile nije bila obilježena fizičkom silom već su

partneri često podvrgnuti oblicima emocionalne ucjene. S jedne strane nalaze se partneri koji priželjkuju romantičan spolni odnos, dok se s druge strane nalaze njihovi partneri koji su intimnu vezu promatrali kao kontekst u kojem imaju nesputano pravo na spolni odnos koji bi nerijetko bio i grub. Emocionalne ucjene često bi se očitale u rečenicama poput „ako me voliš, učinit ćeš sve za mene“ ili „ti si moj dečko, trebao bi me razumjeti“. Takvi bi zahtjevi partnera nagnali na spolni odnos jer su im stvarali osjećaj dužnosti. Ukoliko bi se partner upustio u neželjeni spolni odnos zbog osjećaja dužnosti, najčešće je to bio oralni seks. Kada bi partneri bili prisiljeni na specifične seksualne radnje, oni bi uključivali analni odnos, a aspekti odnosa koji su bili neželjeni bili bi različiti (npr. partner je inzistirao na odnosu bez zaštite).

I u ovom se kontekstu seksualnog nasilja javlja velika tamna brojka. Razlozi za to su različiti i složeni. Ono što autor navodi je da većinu puta muškarci neće prepoznati svoja iskustva kao prisilu, a samim time prevalencija seksualnog nasilja u homoseksualnim vezama ostaje niska. Time ulazimo u začarani krug u kojem je pojedincima teško izvijestiti o iskustvima seksualnog nasilja jer se ono smatra rijetkim.

3.3.2. Prevalencija seksualnog nasilja u intimnim vezama

Seksualna viktimizacija teško je mjerljiva. Samim time, problem postaje dobiti podatak koji bi obuhvatio raširenost ove vrste nasilja u kontekstu intimnih odnosa.

Kao što je iznad rečeno, u svim kontekstima, tako i u intimnom, ovo je područje velike tamne brojke, kako zbog srama i stigme, tako i zbog nedostatka interesa za ovaj problem.

Hines i Douglas (2009) daju prikaz studija koje pokazuju da čak 33% žena izvještava o korištenju agresije (bilo verbalne ili fizičke) za prisiljavanje muškaraca da se uključe u određeno seksualno ponašanje, dok je s druge strane 20% muškaraca izjavilo je da su pretrpjeli navedenu seksualnu agresiju od strane partnerice. Iako je većina agresivnih taktika koje su žene koristile u tim susretima da prisile muškarce na seksualni odnos bila verbalna, nekoliko žena i muškaraca navelo je da žene ponekad koriste fizičku silu kako bi postigli željene seksualne ciljeve (Anderson, 1998; Struckman Johnson & Struckman Johnson, 1998; prema Hines i Douglas, 2009).

Također, prema procjenama Nacionalne ankete o intimnim partnerima i seksualnom nasilju (NISVS, 2010), viktimizacija muškaraca važan je javnozdravstveni problem. Širom SAD-a, gotovo je četvrtina muškaraca prijavila neki oblik seksualnog nasilja tijekom svog života.

Otpriblike 1/3 muškaraca je doživjela seksualno nasilje, fizičko nasilje i / ili vrijeđanje od strane intimnog partnera tijekom svog života. Nadalje, gotovo 56% muškaraca koji su bili žrtve seksualnog nasilja, fizičkog nasilja i/ili uhođenja od strane intimnog partnera, prvi je put doživjelo ove ili druge oblike nasilja od strane partnera prije 25. godine. Oblici seksualne viktimizacije koji su uključeni u ovu procjenu su prisiljavanje na penetriranje u partnera, seksualna prisila, neželjeni seksualni kontakt te neželjena seksualna iskustva bez kontakta (2,7%).

Prevalencija seksualnog zlostavljanja muškaraca u intimnim vezama pokazuje niske stope, što zapravo stavlja posljedice mentalnog zdravlja u drugi plan te se ono zanemaruje. Još neke posljedice koje se javljaju kao rezultat nasilja u intimnim, ali i drugim kontekstima su strah, briga za sigurnost i simptomi posttraumatskog stresnog poremećaja što će rezultirati šutnjom viktimiziranog muškarca.

4. Stavovi, mitovi i stereotipi o seksualnom nasilju prema muškarcima

Stav se definira kao trajan i dosljedan način mišljenja, osjećanja i ponašanja prema određenim ljudima, pojavama ili objektima (Milas, 2004). Objektom stava možemo nazvati sve što neka osoba ima na umu, a samim time oni se dijele na konkretne ili apstraktne. Za ovaj rad su posebno zanimljivi socijalni stavovi koji su zajednički velikom broju ljudi. Oni se odnose na pojave ili situacije koje su zanimljive većem broju pojedinaca, odnosno društvu (Aronson, Wilson i Akert, 2005; prema Lemut, 2012). Također, stavovi se sastoje od tri komponente: emocionalne komponente koju čine emocionalne reakcije, kognitivne komponente, odnosno znanja o objektu stava te ponašajne komponente koju čine postupci i ponašanje prema određenom objektu stava (Aronson, Wilson i Akert, 2005; prema Lemut,2012).

Ono što nam može olakšati u shvaćanju problema seksualne viktimizacije muškaraca je poznavanje mitova koji se javljaju u društvu. Već je ranije spomenuto kako su istraživanja o seksualnom nasilju prema muškarcima rijetka, a samim time, rijetka su i istraživanja o mitovima povezanih s ovim problemom. Istraživanja o silovanju muškaraca od strane drugih muškaraca, uključujući postojanje "mitova o muškom silovanju" porasla su nakon zakonskog priznanja silovanja muškaraca u Ujedinjenom Kraljevstvu 1994. godine. Prije toga, istraživanja koja su se provodila bila su uglavnom temeljena na prihvaćanju mitova o ženskim žrtvama seksualnog nasilja gdje je Burt (1980; prema Davies i sur.,2012) opisala mitove o silovanju kao

predrasude, stereotipna ili lažna uvjerenja o silovanju, žrtvama silovanja i silovateljima. U tim se istraživanjima došlo do saznanja kako muškarci općenito više prihvaćaju mitove o silovanju nego žene, kao i osobe koje imaju snažnije stereotipe o rodnim ulogama (Lonsway i Fitzgerald, 1995; prema Davies i sur., 2012).

Iako se manje zna o mitovima o silovanju muškaraca, prethodna istraživanja su identificirala sljedeća vjerovanja: muškarce se ne može silovati, "pravi" muškarci se mogu braniti od silovanja, samo homoseksualci su žrtve i/ili počinitelji silovanja, muškarci nisu pogođeni silovanjem (ili ne toliko koliko žene), žena ne može seksualno zlostavljati muškarca, silovanje muškaraca događa se samo u zatvorima, homoseksualne i biseksualne osobe zaslužuju da budu seksualno zlostavljane jer su nemoralne i devijantne itd. Struckman-Johnson i Struckman-Johnson (1992.; prema Chapleau i sur. 2008) prvi su pokušali izmjeriti mitove o silovanju muškarca usredotočujući se na tri opća uvjerenja: (1) Silovanje muškaraca se ne događa (npr. "nemoguće je silovati muškarca"), (2) za silovanje je kriva žrtva (npr. "muškarci su krivi što nisu pobjegli") i (3) muškarci nisu traumatizirani silovanjem (npr. "muškarcima nije potrebno savjetovanje nakon što su silovani"). U skladu s istraživanjem o mitovima o silovanju žena, otkrili su da muškarci više prihvaćaju mitove o silovanju muškaraca od žena. Sudionici su u većoj mjeri podržavali mitove o muškom silovanju kada je počinitelj bila žena.

Mitovi i stereotipi koji su ukorijenjeni u društvo žrtvama mogu otežati razgovor s drugima ili im otežati traženje pomoći. Žrtve često misle da će ih drugi kriviti ili da im se neće vjerovati. Mitovi također mogu utjecati na način na koji obitelj i prijatelji, službe i organizacije tretiraju žrtve. Dakle, mitovi mogu dovesti do niza negativnih posljedica kao što su na primjer manji broj prijava seksualnih delikata, a samim time i smanjivanje sankcioniranja (Maloić, 2021).

Jedan od temeljnih problema koje se javlja vezano uz seksualno nasilje prema muškarcima je postojanje tzv. definicije „pravog muškarca“. U većini kultura se društveno nameće kako muškarac mora sakriti svoju fizičku i emocionalnu ranjivost od ranog djetinjstva. Time se rađa stereotip koji predstavlja problem pri nošenju s traumom koju sa sobom nose žrtve nasilja (Schwartz, 1994). Možemo zaključiti da su mitovi i stereotipi utkani u današnje društvo i samim time ne čudi što kod većine postoje stavovi i uvjerenja o nepostojanju seksualnog nasilja prema muškarcima. Stoga je potrebno ulagati u educiranje, posebice onih najmlađih, kako svaka osoba može postati žrtvom seksualnog nasilja.

Kroz sustavni pregled prikazan u prethodnom dijelu rada, pronađena su tri istraživanja koja su povezana sa stavovima prema seksualnom nasilju prema muškarcima. Reference u tim radovima poslužila su za daljnju pretragu radova/ istraživanja provedenih na tu temu.

U Hrvatskoj je 2005. godine provedeno istraživanje koje se općenito tiče seksualnog nasilja, no dobiveni su rezultati značajni za daljnja istraživanja. Istraživanje je provedeno na studentima, a provela ga je Diana Otročak uz suradnju Ženske sobe. Ispitivala se organizacija i količina edukacije o seksualnom nasilju kod studenata društveno- humanističkog područja, a osim toga, istraživanje je ispitivalo i prepoznavanje manifestacije seksualnog nasilja. Dobiveni su rezultati koji prikazuju kako studenti u manjoj mjeri prepoznaju ponašanja kao seksualno nasilje u odnosu na studentice. Također, postojale su značajne razlike u odnosu na spol prema stavovima i procjenama koji se tiču seksualnosti (Mamula i Komarić 2005, prema Slavikovski 2018)

Anderson (2009) je provela istraživanje u Ujedinjenom Kraljevstvu u kojem su ispitane rodne razlike u stavovima studenata medicine prema muškim i ženskim žrtvama silovanja. Istraživanje je potvrdilo postavljenu hipotezu, a to je da će studenti imati negativniji stav prema žrtvama silovanja (bez obzira na spol) u odnosu na studentice, što potvrđuje rezultate već prijašnjih istraživanja. Autorica u ovom istraživanju naglašava potrebu uvođenja nastavnih planova i programa koji se moraju usredotočiti ne samo na promjenu stavova prema ženama žrtvama seksualnog nasilja, već i prema muškim žrtvama s obzirom da je jedan od zaključaka istraživanja i činjenica kako se na muške žrtve seksualnog nasilja gleda negativnije od žena. Također, daje prijedlog za buduća istraživanja, a to je istražiti postoji li i koliko je, u sklopu obrazovanja, uključeno poučavanje o seksualnom nasilju te koliko je ono učinkovito u osporavanju zabluda i mijenjanju predrasuda o ovom problemu.

Iduće istraživanje proveo je Walfield (2018), a odnosi se na povezanost različitih korelata sa prihvaćanjem mitova o silovanju muškaraca. Studija ispituje kako su demografska obilježja, sustav vrijednosti te osobna iskustva (ako su bili sami žrtva ili je poznaju) povezani s prihvaćanjem mitova o silovanju muškaraca. Uzorak se sastojao od 1220 odraslih osoba u Sjedinjenim Američkim Državama koje su ispunile online anketu. Mitove koji su se ispitivali Burt (1980; prema Walfield, 2018) je definirala kao „*predrasude, stereotipna ili lažna uvjerenja o silovanju, žrtvama silovanja i silovateljima*“. Takve predrasude i lažna uvjerenja stvaraju klimu koja podržava silovanje i neprijateljstvo prema žrtvama. Mitovi glase: (a) muškarci ne mogu biti silovani, (b) “pravi” muškarci se mogu obraniti od silovanja, (c) samo homoseksualci su žrtve i/ili počinitelji silovanja, (d) muškarci nisu česte žrtve silovanja (ili ne toliko kao žene), (e) žena ne može spolno zlostavljati muškarca, (f) silovanje muškaraca događa se samo u

zatvorima, (g) seksualni napad od strane netko istog spola uzrokuje homoseksualnost, (h) homoseksualni i biseksualni pojedinci zaslužuju da budu seksualno napadnuti jer su nemoralni i devijantni te (i) ako žrtva fizički reagira na napad, htjela je to. Rezultati su pokazali kako je prihvaćanje mitova o seksualnom nasilju pozitivno povezano s ispitanicima koju su bili stariji muškarci, skloniji vjerovanjima da muškarci lažno prijavljuju seksualno nasilje. Na skali rodni i seksualnih stavova, pojedinci koji prihvaćaju mitove o silovanju žena, također imaju negativne stavove prema homoseksualcima, prihvaćaju tradicionalne seksualne standarde, vjeruju u tradicionalne društvene rodne uloge te vezano uz to, prihvaćaju mitove o silovanju muškaraca. Ono što predlažu za buduća istraživanja je kreiranje višedimenzionalne skale za bolje razumijevanje prihvaćenosti mitova o silovanju muškaraca, kao i razvoj rodno neutralnog instrumenta koji trenutno ne postoji.

Provedena istraživanja bila su ograničena nedostatkom pouzdanog i sveobuhvatnog alata za mjerenje mitova o silovanju muškaraca. Hine i sur. (2021) navode potrebu za takvom skalom, a ta je potreba istaknuta i u radu Struckman-Johnson i Struckman-Johnsonu (1992; prema Hine i sur. 2021), gdje se navodi da je krajnji cilj istraživanja ove tematike istraživanje odnosa između prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca i nedovoljno prijavljivanja istog. Cilj istraživanja bio je kreirati prvu skalu prihvaćanja mitova o muškom silovanju, koja mjeri mitove u 6 područja; muškost, seksualnost, zadovoljstvo, počinitelji, kontekst, i učinak. Napravljene su 2 studije – prva detaljno opisuje formulaciju, analizu i odabir stavki mitova o silovanju muškaraca, dok druga studija opisuje validaciju. Druga studija je obuhvaćala 528 sudionika, studenata i onih iz opće populacije. Uzorak je činilo N=346 studenata (214 sudionika ženskog te 132 muškog spola) s dva sveučilišta u UK, te N=182 sudionika iz opće populacije (110 sudionika ženskog te 72 muškog spola). Srednja vrijednost dobi za sudionike istraživanja sa sveučilišta iznosila je $M=22,97$, a srednja vrijednost dobi za opću populaciju iznosila je $M=35,39$. Također, 271 sudionika sa sveučilišta heteroseksualne orijentacije, kao i 134 sudionika iz opće populacije. Iz opće populacije, 102 sudionika su izvjestila o zaposlenju na puno radno vrijeme te da rade na poziciji menadžera. Skala je sadržala 41 česticu i imala dvije subskale, a to su okrivljavanje s 23 čestice i minimiziranje/oslobađanje od krivnje koje obuhvaća 18 čestica. Rezultati studije nisu pokazali značajne razlike u području okrivljavanja žrtve u odnosu na spol, no postojala je statistički značajna razlika u odnosu na opću populaciju i studente. Studentska skupina pokazala je značajno više razine okrivljavanja od oslobađanja od krivnje dok je opća populacijska skupina pokazala obratno.

Kao rezultat ovog istraživanja nastala je Skala prihvaćanja mitova o muškom silovanju koja je korištena u istraživanju u okviru ovog rada.

5. Metoda

5.1. Cilj i svrha istraživanja, istraživački problemi te hipoteze

Cilj istraživanja je stjecanje uvida u prihvaćanje i neke korelate mitova o silovanju muškaraca među studentima Sveučilišta u Zagrebu. Svrha ovog istraživanja je doprinos znanstveno utemeljenim spoznajama o ovoj specifičnoj vrsti viktimizacije (i njenim korelatima) u hrvatskom društvu.

Istraživački problemi koji se žele riješiti ovim istraživanjem jesu:

P1: Utvrđivanje razine prihvaćanja mitova o silovanjima muškaraca na uzorku hrvatskih studenata.

H1: Na uzorku hrvatskih studenata postoji srednja razina prihvaćenosti mitova o silovanju muškaraca.

P2: Usporedba razine prihvaćanja mitova hrvatskog uzorka s britanskim uzorkom.

H2: Ne postoje razlike u razini prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca između dvije skupine.

P3: Utvrditi razlike u prihvaćanju mitova o silovanju muškaraca s obzirom na rod.

H3: Postoji statistički značajna razlika u prihvaćanju mitova o silovanju muškaraca s obzirom na rod na način da su osobe muškog roda sklonije prihvaćanju ovih mitova.

P4: Utvrditi povezanost u prihvaćanju mitova o silovanju muškaraca i dobi.

H4: Postoji statistički značajna povezanost u prihvaćanju mitova o silovanju muškaraca s obzirom na dob na način da starije osobe više prihvaćaju mitove.

P5: Utvrditi razlike u prihvaćanju mitova o silovanju muškaraca s obzirom na buduću profesiju.

H5: Postoji statistički značajna razlika u prihvaćanju mitova o silovanju muškaraca s obzirom na buduću profesiju na način da će osobe iz pomagačkih profesija manje prihvaćati mitove o silovanju muškaraca.

P6: Utvrditi povezanost u prihvaćanju mitova o silovanju muškaraca sa značajem religije/duhovnosti za život sudionika.

H6: Postoji statistički značajna razlika u prihvaćanju mitova o silovanju muškaraca s obzirom na značaj religije/duhovnosti na način da će osobe za koje religija/duhovnost ima veći značaj više prihvaćati mitove o silovanju muškaraca.

5.2. Uzorak

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 471 studenata Sveučilišta u Zagrebu. Zbog neadekvatnog ispunjavanja upitnika isključeni su odgovori 2 sudionika. Uzorak se sastoji od osoba dominantno ženskog roda (\check{Z} = 71%, M =28,1%) dok se njih 0,9% opredijelilo za neki drugi rod. Prosječna dob sudionika je 21,98 (min= 18, max= 50, SD = 2,63). Što se tiče područja studiranja, područje društvenih znanosti pokazuje većinsku zastupljenost sudionika (46,3%), dok su u najmanjem postotku bili zastupljeni studenti iz područja biotehničkih znanosti (4,1%). U manjem rasponu postotaka (od 0,2 do 1,3%) studenti pohađaju dva ili više područja studiranja (Tablica 2). Od ukupnog broja sudionika, njih 49,7% se izjasnilo kako njihov studijski program spada u područje tzv. pomažućih profesija (Tablica 3).

Tablica 2. *Znanstveno područje studija sudionika (N=469).*

Područje studiranja	f	%
Društveno	217	46,3
Humanističko	35	7,5
Tehničko	78	16,6
Biotehničko	19	4,1
Biomedicinsko	39	8,3
Prirodoslovno	69	14,7
Društveno i humanističko	6	1,3
Društveno i tehničko	1	0,2
Društveno i biomedicinsko	1	0,2

Društveno i prirodoslovno	1	0,2
Humanističko i biomedicinsko	1	0,2
Tehničko i prirodoslovno	1	0,2
Društveno, humanističko i tehničko	1	0,2

Tablica 3. *Spada li buduća profesija u tzv. pomažuce profesije (N=469).*

	f	%
Ne	236	50,3
Da	233	49,7

Nadalje, jedno od pitanja glasilo je *Do koje mjere religija/duhovnost ima ulogu u Vašem životu?* U Tablici 4 prikazani su deskriptivni podaci za pitanje o religioznosti. Od ukupnog broja sudionika, najviše njih (33,9%) se izjasnilo kako religija/duhovnost uopće nemaju veliku ulogu u njihovom životu, dok se najmanji postotak njih izjasnio kako religija/duhovnost imaju veliku ulogu u njihovom životu (17,1%).

Tablica 4. *Značaj religije/duhovnosti za sudionike (N=469).*

	f	%
Uopće nema veliku ulogu	159	33,9
Nema veliku ulogu	141	30,1
Ima priličnu ulogu	89	19,0
Ima veliku ulogu	80	17,1

5.3. Instrument

Kao instrument za ispitivanje prihvaćanja mitova o silovanju, korištena je Skala prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca (Male Rape Myth Acceptance Scale – MRMAS, Hine, Murphy i Churchyard, 2021). Skala "pokriva" šest područja mitova o silovanjima muškaraca: 1. maskulinitet, 2. seksualnost, 3. užitak, 4. učinak, 5. kontekst i 6. počinitelji u okviru 4 postojeće glavne teme: 1. okrivljavanje žrtve, 2. oslobađanje počinitelja od krivnje, 3. umanjivanje ozbiljnosti incidenta i 4. ideja da su samo određene skupine muškaraca silovane. Skala sadrži

41 česticu, a sudionici su procjenjivali svoje slaganje s navedenim tvrdnjama od 1 do 7 (1- u potpunosti se ne slažem do 7 – u potpunosti se slažem).

Prije testiranja definiranih hipoteza istraživanja, testirana je unutarnja pouzdanost primijenjene skale. Pouzdanost je testirana izračunom Cronbach Alpha koeficijenta. Za skalu koja je primijenjena na britanskom uzorku, Cronbachova alfa iznosila je ,97. Što se tiče skale koja je primijenjena na hrvatskom uzorku, Cronbachova alfa iznosi ,91 čime je utvrđeno da je skala pouzdana.

Osim navedene skale, ispitivana su i opća sociodemografska pitanja koja su vezana uz rod i dob sudionika, značaj religije/duhovnosti („*Do koje mjere religija/duhovnost ima ulogu u Vašem životu?*“) te buduće profesije („*Spada li vaša buduća profesija u tzv. „pomažuće profesije“ (npr. psihologija, socijalni rad, socijalna pedagogija, edukacijska rehabilitacija, logopedija, medicina, dentalna medicina?*“).

Osim za utvrđivanje razine prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca kod sudionika ovog istraživanja i usporedbe s britanskim uzorkom, korišten je ukupni rezultat za cijelu skalu koji je dobiven zbrajanjem odgovora na svim česticama.

5.4. Etički aspekt istraživanja

Za provođenje istraživanja, zatraženo je mišljenje Etičkog povjerenstva Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu o usklađenosti nacrtu istraživanja s odredbama Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu. Nakon dobivenog pozitivnog mišljenja Etičkog povjerenstva, započelo je provođenje istraživanja. Sudionicima su na početku istraživanja ukratko bili pojašnjeni cilj i svrha istraživanja kao i naznačena anonimnost i dobrovoljnost sudjelovanja u istraživanju uz mogućnost da u svakom trenutku odustanu od sudjelovanja. Tim se informacijama poštivalo načelo donošenja informiranog pristanka o sudjelovanju u istraživanju. Što se tiče načela prava i dostojanstva sudionika, pitanja sadržana u upitniku ni na koji način nisu ugrožavala prava i dostojanstvo. Tema ovog istraživanja mogla je kod sudionika izazvati nelagodna sjećanja ili povećanu uznemirenost. S tim je razlogom navedeno kako upitnik sadrži pitanja koja se odnose na stavove prema silovanju muškaraca i posredno iskustvo viktimizacije čime se sudionicima dana uputa da sami odluče žele li odgovarati na ta pitanja. Također, na kraju upitnika sudionicima je postavljeno pitanje je li ih popunjavanje upitnika

uznemirilo (i koliko) te su im ponuđene poveznice na odgovarajuće adrese u slučaju da žele o nekim pitanjima/temama razgovarati sa stručnom osobom.

5.5. Način prikupljanja i obrade podataka

Istraživanje je provedeno u online formatu tijekom travnja 2022. godine. Sudionici su preko mreže studentskih zborova i društvenih mreža pozvani da se priključe u istraživanje te da isto prosljede svojim kolegama. Anketa je kreirana pomoću Google forms alata, a nakon zatvaranja, podaci su izvedeni kao Microsoft Excel. U svrhu ostvarivanja postavljenih ciljeva ovog istraživanja koristile su se metode deskriptivne statistike (aritmetička sredina, standardna devijacija, frekvencije odgovora), Kolmogorov- Smirnov test, testiranje pouzdanosti Cronbachovim koeficijentom pouzdanosti, Mann- Whitney test te Spearmanov koeficijent korelacije.

6. Rezultati i rasprava

6.1. Studentsko prihvaćanje mitova o silovanju muškaraca i usporedba s britanskim uzorkom

U Tablici 5 prikazani su deskriptivni podaci (standardna devijacija i aritmetička sredina) za upitnik MRMAS (Male Rape Myth Acceptance Scale) na uzorku od N=469 sudionika u usporedbi sa britanskim uzorkom od N=528 sudionika od čega 346 studenata i 182 sudionika iz generalne populacije.

Neke čestice vrednovale su se suprotno od drugih (1 bi označavalo visoko slaganje, dok bi u drugim česticama to predstavljalo visoko neslaganje) stoga su čestice *Ako je muškarac silovan to ne znači da je slab, Samo zato što je muškarac silovan ne znači da je homoseksualan, Prihvatljivo je da „pravi muškarac“ pokaže strah tijekom seksualnog napada od drugog muškarca, Heteroseksualni muškarac koji je bio silovan još uvijek može biti privlačan ženama, Bilo bi mi teško povjerovati da je muškarac silovan ako je prethodno pristao na seks s istim čovjekom* rekodirane kako bi bile vrednovane u istom smjeru.

Kao što je već ranije navedeno, korištena je Likertova skala od 7 čestica (1- u potpunosti se ne slažem, 7- u potpunosti se slažem). Više ocjene ukazuju na veće prihvaćanje navedenih mitova o silovanju.

Na hrvatskom uzorku nije utvrđena visoka razina prihvaćenosti mitova, što je vidljivo u Tablici 5. Srednja vrijednost za pojedine čestice iznosi 2,35. Najprihvaćeniji mitovi među hrvatskim studentima su *Bilo bi mi teško povjerovati da je muškarac silovan ako je prethodno pristao na seks s istim čovjekom* (5,77) kao i *Reakcija muške žrtve na silovanje će vjerojatnije biti praktična nego emocionalna (npr. prije će se testirati na HIV nego što će potražiti podršku)* (4,67). Najmanje prihvaćeni mitovi među hrvatskim studentima *Ako je muškarac bio silovan, sam se treba nositi s tim* (1,20), a odmah iza njega *Muške žrtve silovanja trebaju se nositi s vrlo malo emocionalne traume* (1,22). Temeljem ovih podataka nije se potvrdila hipoteza kojom se pretpostavila srednja prihvaćenost mitova na uzorku hrvatskih studenata. Niska prihvaćenost navedenih mitova govori o postojanju svjesnosti o problemu silovanja muškaraca, no potrebna je daljnja edukacija i osvještavanje javnosti što dokazuju najprihvaćeniji mitovi.

Usporedbom hrvatskog i britanskog uzorka možemo uočiti male razlike u razini prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca. Uglavnom je razina prihvaćanja mitova vrlo niska, no ipak postoje neke razlike u određenim česticama. Primjerice, najveću razliku možemo uočiti u čestici *Bilo bi mi teško povjerovati da je muškarac silovan ako je prethodno pristao na seks s istim čovjekom* gdje je na uzorku hrvatskih studenata srednja vrijednost iznosi 5,77, dok za istu česticu na uzorku britanskih studenata srednja vrijednost iznosi 2,01. Nadalje, viša razina prihvaćanja očituje se na čestici *Reakcija muške žrtve na silovanje će vjerojatnije biti praktična nego emocionalna (npr. prije će se testirati na HIV nego što će potražiti podršku)* gdje srednja vrijednost za hrvatski uzorak iznosi 4,67, dok je vrijednost za britanski uzorak 3,14.

Najmanje prihvaćanje u oba uzorka očituje se u česticama *Silovanje je prihvatljiv rizik u „homoseksualnom stilu života“*, gdje srednja vrijednost iznosi 1,23 za hrvatski te 1,80 za britanski uzorak, kao i u čestici *Ako je muškarac bio silovan, sam se treba nositi s tim* (MH=1,20, MB= 1,79) te *Muške žrtve silovanja trebaju se nositi s vrlo malo emocionalne traume* (MH=1,22, MB= 1,63).

Usporedbom hrvatskog i britanskog uzorka potvrdili smo hipotezu kojom se nije predviđala razlika u razini prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca između ove dvije skupine.

Tablica 5. *Razlika deskriptivnih podataka na skali Prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca za hrvatski i britanski uzorak (N=469).*

	Hrvatski uzorak		Britanski uzorak	
	M	SD	M	SD
1. Ako je muškarac silovan to ne znači da je slab.	2,09	1,99	2,28	1,85

2. Muškarac koji je silovan sigurno se ponašao tako da se činilo da je homoseksualac.	1,49	1,06	1,80	1,28
3. Silovanje muškaraca je jako rijetko, ako se uopće i dešava.	3,20	1,54	2,67	1,51
4. Silovanje muškarca (od strane drugog muškarca) događa se jedino homoseksualnim muškarcima.	1,50	,98	1,82	1,21
5. Ako muškarac ejakulira („svrši“) tijekom incidenta to znači da nije bio silovan.	1,41	1,02	1,80	1,19
6. Skoro sva silovanja muškaraca dešavaju se u institucijama poput zatvora ili vojske.	2,71	1,52	2,68	1,48
7. Homoseksualni muškarci koji siluju druge muškarce to rade iz seksualne pobude.	3,45	1,94	3,47	1,58
8. Većina muškaraca mogla bi se obraniti od muškog seksualnog napadača.	2,64	1,47	2,66	1,45
9. Silovanje je prihvatljiv rizik u „homoseksualnom stilu života“.	1,23	,76	1,80	1,23
10. Heteroseksualni muškarci koji počine silovanje to rade zbog tajnih seksualnih pobuda.	3,45	1,81	3,19	1,56
11. U „pravim“ slučajevima muškog silovanja, postojat će neki dokaz fizičkog opiranja	2,88	1,97	3,03	1,72
12. Heteroseksualni muškarci optužuju za silovanje kako bi prikrili vlastitu homoseksualnu aktivnost.	2,39	1,52	2,40	1,39
13. Čak i u slučajevima kada se u iniciranju seksa koristi sila, žrtvina erekcija može biti shvaćena kao užitak.	1,99	1,58	2,03	1,35
14. Očekivao/la bih da su heteroseksualne žrtve silovanja više traumatizirane od homoseksualnih žrtava.	2,20	1,87	2,32	1,61
15. Prisilne seksualne radnje između muškaraca (npr. prisilni oralni seks) čine legitimni dio grupnih inicijacija poput onih koje se npr. koriste u sportskim klubovima.	1,64	1,20	2,16	1,36
16. Muškarac ne bi silovao drugog muškarca da je seksualno zadovoljen drugdje.	1,82	1,49	2,11	1,40
17. Samo zato što je muškarac silovan ne znači da je homoseksualan.	1,33	1,08	2,05	1,69
18. Muškarci se trebaju osjećati posramljeno jer su doživjeli silovanje.	1,55	1,42	1,74	1,29
19. Većina slučajeva silovanja muškaraca uključuje uporabu oružja.	3,04	1,38	3,36	1,30
20. Muškarce siluju samo homoseksualni muškarci.	1,72	1,31	2,07	1,34
21. Homoseksualni muškarci koji su bili silovani vjerojatno su uživali u tom iskustvu do određene mjere.	1,41	,99	1,71	1,19
22. Muškarac koji se često kreće u „homoseksualnim krugovima“ snosi veću odgovornost za vlastito silovanje.	1,46	1,09	1,77	1,24

23. Samo muškarci koji su veliki i snažni sposobni su silovati drugog muškarca.	1,88	1,50	1,95	1,27
24. Bilo bi mi teško doživjeti muškarca kao „pravog muškarca“ kada bi mi rekao da je bio silovan.	1,57	1,24	1,76	1,25
25. Ako je muškarac već imao dobrovoljni seks s drugim muškarcem, ne bih vjerovao/la u njegove tvrdnje o silovanju.	1,53	1,21	1,73	1,14
26. Muškarac koji je silovan nije toliko traumatiziran tim iskustvom kao žena.	1,41	1,07	1,84	1,31
27. Ako je muškarac pijan ili uzima droge, on prihvaća silovanje kao mogući rizik.	1,66	1,31	1,84	1,26
28. Muškarci koji siluju prirodno su agresivniji u svojim svakodnevnim životima.	3,90	1,76	3,30	1,60
29. Prihvatljivo je da „pravi muškarac“ pokaže strah tijekom seksualnog napada od drugog muškarca.	2,12	1,81	2,38	1,87
30. Muškarac koji tvrdi da je bio silovan je vjerojatno promijenio svoje mišljenje nakon što je početno pristao na seks.	2,00	1,50	1,87	1,16
31. Reakcija muške žrtve na silovanje će vjerojatnije biti praktična nego emocionalna (npr. prije će se testirati na HIV nego što će potražiti podršku).	4,67	1,75	3,14	1,70
32. Muška žrtva silovanja sigurno se ponašala tako da je izazvala napad.	1,38	0,95	2,74	1,13
33. Heteroseksualni muškarac koji je bio silovan još uvijek može biti privlačan ženama.	1,38	,90	2,75	1,78
34. Muško silovanje je homoseksualni čin.	2,67	2,00	2,80	1,76
35. Ako je muškarac bio silovan, sam se treba nositi s tim.	1,20	,68	1,79	1,24
36. Bilo bi mi teško povjerovati da je muškarac silovan ako je prethodno pristao na seks s istim čovjekom.	5,77	1,75	2,01	1,35
37. Bez obzira na to kako se oni sami identificiraju, vjerujem da su muškarci koji siluju druge muškarce homoseksualni.	3,11	2,07	2,69	1,71
38. „Pravi muškarac“ ne može biti silovan.	1,28	0,83	1,61	1,16
39. Očekivao/la bih da muškarac tijekom prijavljivanja silovanja bude usredotočen na podatke o događaju i da kontrolira svoje emocije.	2,22	1,56	1,98	1,35
40. Muškarac koji je silovan nije počinitelju jasno postavio svoje seksualne granice.	1,53	1,10	2,02	1,36
41. Muške žrtve silovanja trebaju se nositi s vrlo malo emocionalne traume	1,22	0,70	1,63	1,16

Temeljem ovih podataka i niskih razina prihvaćanja mitova, možemo zaključiti kako studenti postaju sve svjesniji ovog oblika nasilja. No i dalje postoji potreba o povećanju svjesnosti o problemu kao što i pokazuje čestica *Silovanje muškaraca je jako rijetko, ako se uopće i dešava* čija srednja vrijednost za hrvatski uzorak iznosi 3,20 što je i dalje visoko obzirom na spoznaje o učestalosti ovog oblika nasilja.

6.2. Razlike u prihvaćanju mitova s obzirom na rod

Za daljnju analizu podataka, potrebno je bilo testirati značajnost distribucije u čiju svrhu je korišten Kolmogorov- Smirnov test. Rezultati pokazuju statistički značajno odstupanje distribucije podataka ($p < 0,05$). Kako je testiranjem normalnosti distribucije otkriveno da distribucija značajno odstupa od normalne, u svrhu testiranja razlike u prihvaćanju mitova s obzirom na rod korišten je neparametrijski postupak Mann- Whitney test.

U uzorku su 4 osobe za rod odabrale kategoriju „ostalo“ pa su oni isključeni iz ove analize.

Rezultati ove analize pokazuju kako je razlika između muškog i ženskog roda na skali prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca statistički značajna ($U = 11422,00$; $Z = -8,08$, $p < 0,05$), odnosno kako osobe muškog roda imaju tendenciju više prihvaćati mitove u odnosu na ženski rod. Što se tiče osoba koje su izrazile neki drugi rod, analiza je pokazala kako nema statistički značajne razlike u prihvaćanju mitova o silovanju muškaraca ($p > 0,05$).

Tablica 6. Razlike u prihvaćanju mitova s obzirom na rod ($N=465$)

Rod	N	Mean rang	Suma rangova	Mann Whitney U	Wilcoxon W	Z	p
Muško	132	312,97	41312,00	11422,00	67033,00	-8,08	,00
Žensko	333	201,30	67033,00				

Dobiveni rezultati sukladni su postojećim spoznajama prema kojima će osobe muškog roda imati negativnije stavove prema žrtvama silovanja (Anderson, 2009). Nalaz Johnsonove i sur. (1997; prema Kraljević, 2013) govori kako nijedno istraživanje koje se tiče općenitog prihvaćanja mitova nije imalo rezultat da su žene sklonije prihvaćanju mitova o silovanju od muškaraca. Možemo zaključiti kako je činjenica da sudionici muškog roda statistički više

prihvaćaju mitove o silovanju muškaraca očekivana. Nadalje, možemo zaključiti da je ovdje potvrđena hipoteza da će osobe muškog roda više prihvaćati mitove o silovanju muškaraca.

6.3. Razlika u prihvaćanju mitova s obzirom na buduću profesiju

Jedan od istraživačkih problema bio je utvrditi prihvaćanje mitova s obzirom na buduću profesiju studenata, odnosno provjeriti postoje li razlike u prihvaćanju mitova kod onih koji se obrazuju za neku od pomažućih profesija (psihologija, socijalni rad, socijalna pedagogija, edukacijska rehabilitacija, logopedija, medicina, dentalna medicina) i onih čiji studij ne spada u skupinu pomažućih profesija.

Za ovu priliku je također korišten je neparametrijski postupak Mann-Whitney test, a rezultati su prikazani u Tablici 7. Analiza je pokazala kako postoji statistički značajna razlika u prihvaćanju mitova o silovanju muškaraca s obzirom na buduću profesiju sudionika ($U=21599,00$, $Z=-4,02$, $p<0,05$). Dakle, studenti čiji studij spada u tzv. pomažuce profesije imaju tendenciju manje prihvaćati mitove o silovanju muškaraca u odnosu na one čiji studij ne spada u takvu vrstu profesija.

Tablica 7. *Razina prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca s obzirom na buduću profesiju (N=469)*

Studij u području pomažućih znanosti	N	Mean Rank	Sum of Ranks	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p
Ne	236	259,98	61355,00	21599,00	48860,00	-4,02	,00
Da	233	209,70	48860,00				

Ljubin i Kamenov (2004; prema Kraljević, 2013) navode kako društveni i humanistički orijentirani pojedinci imaju određeni sustav vjerovanja zbog kojeg i izabiru pomažuce profesije. Stoga bi bilo za zaključiti kako će osobe čije se studijsko obrazovanje pomagački usmjereno imati tendencije manje usvajati mitove o silovanju upravo zbog njihove tolerancije i empatije koju razvijaju takva usmjerenja. Osim navedenog, studenti pomagačkih profesija imaju uvrštene razne sadržaje koji se tiču osjetljivih tema viktimizacije, ali i sadržaja koji su

osjetljiviji na rodne razlike što može biti jedno od objašnjenja za dobivene rezultate. Dakle, i u ovome je slučaju hipoteza potvrđena.

6.4. Povezanost prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca i dobi

Sljedeći istraživački problem odnosio se na utvrđivanje povezanosti između prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca i dobi sudionika. U tu je svrhu je učinjen Spearmanov koeficijent korelacije. Rezultati analize prikazani su u Tablici 8.

Tablica 8. *Korelacijska analiza prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca i dobi sudionika (N=469).*

	Dob sudionika	
	Spearmanov koeficijent korelacije r	p
MRMAS skala	- 0,48	,30

Ono što možemo zaključiti prema dobivenim podacima je da ne postoji statistički značajna povezanost prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca i dobi sudionika ($r = - 0,48$, $p > 0,05$). Kassing (2005) navodi kako su prijašnja istraživanja koja su proveli Burt (1980) te Hudson i Ricketts (1980) ispitivali odnos dobi i obrazovanja kada je u pitanju prihvaćanje mitova o silovanju. U tim se istraživanjima otkrilo kako će mlađi te bolje obrazovani ljudi manje podržavati mitove o silovanju žena, pa možemo logično zaključiti kako će sličan obrazac biti i kada se radi o mitovima o silovanju muškaraca. Ova teza može objasniti i dobivene rezultate pošto je istraživanje provedeno na studentima Sveučilišta; tako su njihove godine (rane dvadesete) kao i njihov stupanj obrazovanja mogli utjecati na ove rezultate. Svakako bi bilo interesantno provjeriti ovu povezanost na uzorku opće populacije.

6.5. Povezanost prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca sa značajem religije/duhovnosti u životu sudionika

Jedna od najčešće ispitivanih varijabli vezani uz prihvaćanje mitova o silovanju jest religioznost iz koje proizlaze određene vrijednosti, vjerovanja i odnosi kako prema samome sebi, tako i prema svijetu oko sebe. Freymeyer (1997; prema Kraljević, 2013) u svom istraživanju navodi kako postoji povezanost između religioznosti i prihvaćanja mitova o silovanju te da oni koji

prihvaćaju mitove zapravo gledaju na silovanje kao nešto što se događa ljudima koji su to zaslužili (zbog načina oblačenja, određenog ponašanja i sl.). Religija je dominantan društveni i kulturni izvor u našem društvu koji promiče hijerarhiju, patrijarhat i razumno je očekivati kako će religija biti snažan prediktor prihvaćanja mitova o silovanju (Barnett i sur., 2016). Autor navodi kako neki vjerski tekstovi uključuju odlomke koji podržavaju mitove o silovanju, patrijarhalne stavove pa samim time bi selektivna ili iskrivljena interpretacija tekstova mogla utjecati na prihvaćanje mitova o silovanju. Također, u literaturi se navodi kako je religioznost povezana i sa drugim sociokulturnim stavovima poput homofobije, transfobije, rasizma i seksizma.

U svrhu provjere hipoteze napravljena je korelacijska analiza kako bi se utvrdila povezanost značaja religije/duhovnosti i prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca. Rezultati su prikazani u Tablici 9.

Tablica 9. *Korelacijska analiza između prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca i značaja religije/duhovnosti (N=469).*

	Značaj religije/duhovnosti za sudionika	
	Spearmanov koeficijent korelacije r	p
MRMAS skala	,23**	,00

**Korelacija je značajna na razini 0,01

Dobivena korelacija između rezultata na skalama religioznosti i prihvaćanja mitova iznosi ,23 što govori o njenoj slaboj snazi, no statistički je značajna ($p < 0,01$). Dakle, postoji statistički pozitivna korelacija između prihvaćanja mitova o silovanju muškaraca i stupnja religioznosti sudionika, što znači da će osobe kojima je religija značajnija u životu više prihvaćati mitove o silovanju muškaraca. Ovakvi se podaci slažu s prijašnjim istraživanjima te možemo reći kako je hipoteza i ovdje potvrđena.

7. Zaključak

Ovaj rad imao je za cilj dati pregled aktualnih spoznaja o seksualnom nasilju prema muškarcima dok je cilj istraživanja je steći uvid u prihvaćanje i neke korelate mitova o silovanjima muškaraca među studentima Sveučilišta u Zagrebu. Značaj ovog istraživanja ogleda se u

činjenici da do sada ovakvo istraživanje u Hrvatskoj nije provedeno (prema spoznajama istraživačkog tima).

Iako se seksualno nasilje prema muškarcima događa mnogo rjeđe nego prema ženama, ne smijemo zanemariti ovaj problem niti ga ograničiti na određene kontekste poput ratnih zbivanja ili zatvora. Unatoč rasprostranjenosti i učestalosti seksualnog nasilja prema muškarcima u ratnom kontekstu ono se i dalje često skriva pod krinkom „mučenja“. U kontekstu ratnih sukoba prisutno je mnogo različitih oblika seksualnog nasilja prema muškarcima. Oblici također ovise i o tome je li nasilje počinjeno nad civilima, vojnicima ili zatočenicima. Jedan od konteksta u kojima se seksualna viktimizacija smatra „prihvaćenim“ dijelom kazne su zatvori. O tome svjedoči i puno dokumentarnih filmova, knjiga itd. U ovom se kontekstu nailazi na problem teškog razlikovanja sporazumnog od nesporazumnog seksualnog odnosa. U kontekstu intimnih veza, muškarci mogu biti zlostavljani od strane žena ili istospolnih partnera.

Okolnosti u kojima se zbiva seksualno nasilje prema muškarcima su različite. Nažalost muškarci kao žrtve suočeni su s puno lažnih pretpostavki, odnosno mitova i predrasuda koji im predstavljaju otegotnu okolnost kod prijavljivanja nasilja. Mitovi i predrasude dovode do straha žrtve da im se neće vjerovati ili da će se pretpostaviti da je odnos bio sporazumni.

U okviru ovog rada provedeno je istraživanje s ciljem stjecanja uvida u prihvaćanje i neke korelate mitova o silovanjima muškaraca među studentima Sveučilišta u Zagrebu. Na uzorku od 469 studenata ispitana je prihvaćenost mitova o silovanju muškaraca. Praktična vrijednost istraživanja ogleda se u činjenici što je za potrebe istraživanja preveden inozemni instrument koji se može koristiti i u budućim istraživanjima ove teme u Hrvatskoj. Rezultati istraživanja mogu poslužiti kao znanstveno utemeljeni okvir za promišljanje ove teme u našem društvu.

Hrvatski studenti pokazali su nisku razinu prihvaćanja mitova i rezultati se ne razlikuju puno od britanskog uzorka. Istraživanje je pokazalo statistički značajne razlike s obzirom na rod i pomažuću profesiju. Utvrdila se povezanost prihvaćanja mitova sa značajem religije/duhovnosti u životu sudionika. Kao što su pokazala i prijašnja istraživanja, osobe muškog roda sklonije su prihvaćanju mitova o silovanju muškaraca kao i oni kojima religija/duhovnost ima veći značaj u životu. S druge strane, osobe čiji studij potpada pod pomažuće profesije manje prihvaćaju mitove o silovanju muškaraca.

Ono što pokazuje i dosadašnja literatura je snažan utjecaj religije na prihvaćanje mitova o silovanju općenito, a tako i mitova o silovanju muškaraca. Razumijevanje ove stvarnosti ključno je ako žrtve muškog seksualnog napada žele dobiti pravdu u pravnim okvirima i

odgovarajućim službama u zajednici. Osim toga, postoji potreba za uvođenjem edukacija o ovim tipovima nasilja od najranije dobi kako bi mogli stvoriti vrijednosti izvan okvira tradicionalnih mitova i stereotipa te se prema žrtvi odnositi pošteno i suosjećajno.

Na kraju je potrebno osvrnuti se na određena ograničenja ovog istraživanja. Ograničenjem ovog istraživanja očituje se u većem broju ženskih sudionika što nam onemogućava generaliziranje rezultata. Sljedeće ograničenje istraživanja odnosi se na činjenicu provođenja istraživanja u online formatu što osim svojih prednosti, ima i nedostatke. Kao nedostatak možemo navesti to što se ovo istraživanje temeljilo na prigodnom uzorku do kojeg se dolazilo preko mailova studentskih zborova pa samim time postoji mogućnost da anketa nije došla do svih koji bi htjeli sudjelovati, no nisu imali pristup ovom istraživanju.

Također, sam naslov istraživanja je mogao utjecati na motivaciju za sudjelovanje u istraživanju pa je moguće da su u istraživanju sudjelovali oni studenti koji su možda i osjetljiviji (pa onda manje i prihvaćaju mitove) za ovu temu.

Kao preporuke za daljnja istraživanja može se navesti potreba za provođenjem još istraživanja sličnog karaktera koja će pratiti trendove vezane uz mitove o silovanju muškaraca. Kao što je već i ranije navedeno, ovakav tip istraživanja potrebno je provesti i na općoj populaciji kako bi se mogle potvrditi teze ranijih istraživanja.

U konačnici, svako nasilje, pa tako i seksualno nasilje prema muškarcima je traumatičan za svaku žrtvu te za sobom nosi teške emocionalnim i fizičke posljedice. Sve dok društvo neće poštivati dostojanstvo žrtava, žrtve neće biti spremne prijaviti kazneno djelo.

8. Literatura

1. Anderson, I., Quinn, A. (2009). Gender differences in medical students' attitudes toward male and female rape victims. *Psychology, health & medicine*. 14. 105-10. doi: 10.1080/13548500802241928.
2. Barnett, M. D., Sligar, K. B., & Wang, C. D. C. (2018). Religious Affiliation, Religiosity, Gender, and Rape Myth Acceptance: Feminist Theory and Rape Culture. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(8), 1219–1235. <https://doi.org/10.1177/0886260516665110>
3. Beck, A. J., Johnson, C. (2012). Sexual victimization reported by former state prisoners, 2008. *Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice*. Washington, DC Preuzeto s: <https://bjs.ojp.gov/content/pub/pdf/svrfsp08.pdf>
4. Black, M.C., Basile, K.C., Breiding, M.J., Smith, S.G., Walters, M.L., Merrick, M.T., Chen, J., & Stevens, M.R. (2011). The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): *Summary Report*. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention
Preuzeto s: <https://stacks.cdc.gov/view/cdc/11637>
5. Buljevac, M., Luketić, M., Leutar, Z. (2016). Počinitelji seksualnog nasilja s intelektualnim teškoćama. *Ljetopis socijalnog rada*, 23 (2), 253-274. Preuzeto s: <https://doi.org/10.3935/ljsr.v23i2.96>
6. Chapleau, K. M., Oswald, D. L., & Russell, B. L. (2008). Male rape myths: the role of gender, violence, and sexism. *Journal of interpersonal violence*, 23(5), 600–615. <https://doi.org/10.1177/0886260507313529>
7. Chynoweth SK, Freccero J, Touquet H. (2017). Sexual violence against men and boys in conflict and forced displacement: implications for the health sector. *Reprod Health Matters*, 25 (51), 90-94. doi: 10.1080/09688080.2017.1401895.
8. Davies, M., Gilston, J., & Rogers, P. (2012). Examining the Relationship Between Male Rape Myth Acceptance, Female Rape Myth Acceptance, Victim Blame, Homophobia, Gender Roles, and Ambivalent Sexism. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(14), 2807–2823. <https://doi.org/10.1177/0886260512438281>
9. Eichert, D. (2020). *Disciplinary Sodomy: Prison Rape, Police Brutality, and the Gendered Politics of Societal Control in the American Carceral System*. Print Cornell

- Law Review. 105(6), 1775-1808. Preuzeto s: <https://live-cornell-law-review.pantheonsite.io/wp-content/uploads/2020/11/Eichert-note-final.pdf>
10. Fenaughty, J. , Braun, V. , Gavey, N. , Aspin, C. , Reynolds, P. , & Schmidt, J. (2006). Sexual coercion among gay men, bisexual men and takatāpui tāne in Aotearoa/ New Zealand. Auckland, New Zealand: Department of Psychology, The University of Auckland Preuzeto s: <https://livingwell.org.au/wpcontent/uploads/2012/11/Sexual%20coercion%20among%20gay%20men.pdf>
 11. Feron, E. (2017). Wartime Sexual Violence against Men: Why so oblivious? *European Review of International Studies*, 4(1), 60-74. doi: 10.3224/eris.v4i1.04
 12. Glavaš, M. (2017). *Nasilje prema muškarcima u partnerskim vezama*. Diplomski rad. Zagreb: Edukacijsko Rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Preuzeto s: <https://repozitorij.erf.unizg.hr/islandora/object/erf%3A349/datastream/PDF/view>
 13. Hine, B., Murphy A., Churchyard J. Development and validation of the Male Rape Myth Acceptance Scale (MRMAS), *Heliyon* 7(6). doi: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07421>
 14. Hines, D., Douglas, E. (2009). Women's Use of Intimate Partner Violence against Men: Prevalence, Implications, and Consequences Women's Use of IPV against Men. *Journal of Aggression Maltreatment & Trauma*. 18. 572-586. doi: 10.1080/10926770903103099.
 15. Kraljević, J. (2013). *Stav o silovanju i podržavanje mitova o silovanju*. Diplomski rad. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Preuzeto s: <https://repozitorij.ffos.hr/islandora/object/ffos%3A1207/datastream/PDF/view>
 16. Lemut, I. (2012). *Stavovi i promjena stava*. Završni rad. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:000388>
 17. Maloić, S. (2021). Utjecaj mitova i stereotipa na postupanje društva prema počiniteljima seksualnih delikata. *Kriminologija & socijalna integracija*, 29 (2), 268-290. <https://doi.org/10.31299/ksi.29.2.4>
 18. Mamula, M. (2011). Seksualno nasilje u Hrvatskoj 2000–2010, *Sexual violence in Croatia 2000–2010*, Zagreb: Ženska soba
 19. Man, C. D., Cronan, J. P. (2001). Forecasting sexual abuse in prison: The prison subculture of masculinity as a backdrop for "Deliberate indifference". *The Journal of Criminal Law and Criminology* (1973-), 92(1/2), 127. doi: <https://doi.org/10.2307/1144209>

20. Martyniuk, H. (2013). Understanding rape in prison. *A Pennsylvanian Perspective*, 1-23. Preuzeto s: https://mcase.org/providers/resources-on-specific-topics/prea/prea-resources-and-webinars/under#_ftn37
21. Milas, G. (2004). *Ličnost i društveni stavovi*. Zagreb: Naklada Slap.
22. Moster, A. N., Jeglic, E. L. (2009). Prison Warden Attitudes Toward Prison Rape and Sexual Assault: Findings Since the Prison Rape Elimination Act (PREA). *The Prison Journal*, 89(1), 65–78. doi: <https://doi.org/10.1177/0032885508329981>
23. Neal, T. M. S., Clements, C. B. (2010). Prison rape and psychological sequelae: A call for research. *Psychology, Public Policy, and Law*, 16(3), 284–299. doi: <https://doi.org/10.1037/a0019448>
24. Schulz, P. (2020). 2. Conflict-Related Sexual Violence against Men: A Global Perspective. In *Male Survivors of Wartime Sexual Violence: Perspectives from Northern Uganda* (pp. 26-47). Berkeley: University of California Press. <https://doi.org/10.1525/9780520972865-005>
25. Schwartz, M. (1994). Negative impact of sexual abuse on adult male gender: Issues and strategies of intervention. *Child Adolesc Soc Work* 11, 179–194. doi: 10.1007/bf01875870
26. Sivakumaran S. (2007). Sexual Violence Against Men in Armed Conflict, *European Journal of International Law*, 18(2), 253–276, <https://doi.org/10.1093/ejil/chm013>
27. Sivakumaran, S. (2010). Lost in translation: UN responses to sexual violence against men and boys in situations of armed conflict. *International Review of the Red Cross*. 92(877), doi: 10.1017/S1816383110000020
28. Slavikovski, L. (2018). *Znanja, iskustva i stavovi studenata/ica relevantnih fakulteta o seksualnom nasilju. Diplomski rad*. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:069392>
29. Solangon, S., Patel, P. (2012). Sexual violence against men in countries affected by armed conflict. *Conflict*. doi: 12. 10.1080/14678802.2012.724794.
30. Walfield, S. (2018). “Men Cannot Be Raped”: Correlates of Male Rape Myth Acceptance. *Journal of Interpersonal Violence*. 36. doi: 10.1177/0886260518817777.
31. Weare, S. (2018). From Coercion to Physical Force: Aggressive Strategies Used by Women Against Men in “Forced-to-Penetrate” Cases in the UK. *Arch Sex Behav* 47, 2191–2205. doi: <https://doi.org/10.1007/s10508-018-1232-5>
32. World Health Organization (2002) “Sexual violence.” , Chapter 6: 154-155.

33. Wyatt, R. (2006). Male rape in U.S. prisons: Are conjugal visits the answer. *Case Western Reserve Journal of International Law*, 37(2), 579-614. Preuzeto s: <https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1381&context=jil>